

İKTİSAT DERGİSİ

İktisadi kalkınma ve gelir paylaşımı

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Konjonktürel Vergi Politikası ve Yeni Vergi Tasarısı
İbrahim BIRELMA

İşçi ve Döviz
Fahri Y. BAŞBUĞ

ÜLKE EKONOMİLERİ
Aylâ SANATKÂR

Kitap Eleştirisi
Dr. Esin AHMET

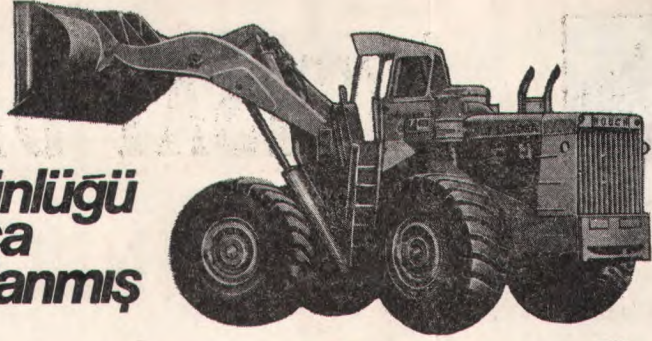
Gelir Bölüşümü

Prof. Dr. Jean ROBINSON

*Gelişmekte olan ülkelerde
iktisadi kalkınma
gelir paylaşım ilişkileri*

Prof. Dr. Michel CHATELUS

**üstünlüğü
dünyaca
kanıtlanmış**

International İS MAKİNALARI

Türkiye'de de sürdürüyor dünya çapındaki ününü INTERNATIONAL İş Makineleri. Türk müteahhitlerine ve madencilerine de güç ve güven veriyor, işçilikten, zamandan tasarruf sağlıyor.

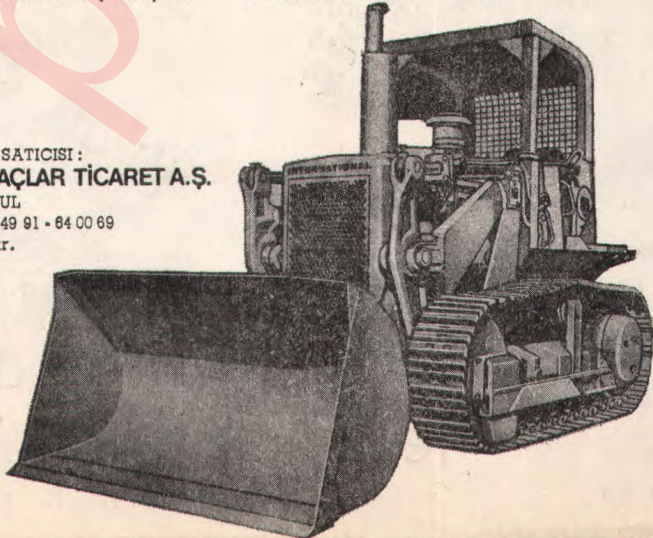
INTERNATIONAL PALETLİ ve LASTİK TEKERLEKLİ Yükleyicilerin yurdumuzda ihtiyacı en fazla hissedilen ve kapasiteleri aşağıda açıklanan tipleri ÇOK KISA ZAMANDA ve MAL MUKABİLİ teslim edilir. Bu tiplerle ilgili yedek parça stokları şimdiden tamamlanmıştır. Ödemelerde geniş kolaylıklar sağlanır.

Sayın müteahhit ve madencilerimizin bilgi ve dikkatlerine sunarız.

Tipi	Motor Gücü	Keçe Kapasitesi
175 C Paletli yükleyici	DT-466 130 HP	1.72 m ³
515 Lastik tekerlekli yükleyici	D -358 98 HP	1.15 m ³
520 A Lastik tekerlekli yükleyici	D -358 114 HP	1.60 m ³
530 A Lastik tekerlekli yükleyici	DT-358 136 HP	1.91 m ³

TÜRKİYE GENEL SATICISI:
MOTORLU ARAÇLAR TİCARET A.Ş.
4. Levent-İSTANBUL
Tel: 64 49 90 - 64 49 91 - 64 00 69
Telex 22539 mat tr.

İKTİSAT DERGİSİ

I.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR.

Cemiyet Adına Sahibi :
Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Yazı İşleri Müdürü :
Şeref ÖZGENCİL

İdare Müdürü :
Sedat SANATKÂR

Dergi Yönetim Komitesi
Bşk. Prof. Dr. Akın İLKİN

Nihat BATUR
Kenan MORTAN
Selçuk KALENDERLİ
Kaya ARDIÇ

Teknik Sekreter :
Bülent YARDIMCI

Abone Ücreti :
Yıllık : 180 - 6 Aylık - 90 TL.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	2000 TL.
İç sahife	1500 TL.
Arka kapak içi	2000 TL.
Arka kapak	3000 TL.

İdare Yeri :
Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon :
44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63
P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi
Tel : 43 55 72

Fiatı 15 TL.

İÇİNDEKİLER

2. Görüş Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN
4. Ayın Yorumu İKTİSAT DERGİSİ
5. Gelir
Bölüşümü ... Prof. Dr. Jean ROBINSON
7. İktisadi Kalkınma ve
Gelir Paylaşımı Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN
11. Gelişmekte olan ülkelerde
İktisadi Kalkınma Gelir
Paylaşım İlişkileri
Prof. Dr. Michel CHATELUS
15. Konjonktürel Vergi
Politikası ve Yeni
Vergi Tasarısı İbrahim BİRELMA
20. İşçi ve Döviz Faik Y. BAŞBUĞ
25. Hava Kirliliğinin
Ekonomik Sonuçları
Dr. Türkân ARIKAN
33. Ülke Ekonomileri ... Aylâ SANATKÂR
39. Kitap Eleştirisi Dr. Esin AHMET

Daha evvel başka yerde basılan yazılara
ücret ödenmez. Yazılardaki fikirler yazara
aittir. Basılsın veya basılmasın iade edilmez.

CİLT : XXIII TEMMUZ 1978 SAYI : 169

G Ö R Ü Ş

Rahatlıkla denebilir ki, 1978 yılı Türkiye için bir kader yılı olmaya aday olan bir yıldır. 1977 yılı bitip 1978 yılı başlarken, Türkiye'nin ekonomik ve siyasal sorunları hem içte hem dışta çıkmaz'a girmiş veya askıya alınmıştır. 1977'nin siyasal iktidarı, kendi iç çelişkileri yüzünden sorunları zamanın akışına bırakmış, sorunları erteleme kazandırdığı süreyi iktidarda kalabilmenin yolu olarak kabul etme eğilimine girmiştir.

Bu tutumun bedelini hep birlikte ve ağır biçimde ödüyoruz. Pazarlık gücü zayıf olan tarafın en güç koşullar altında pazarlığa oturması doğaldır. Vadesi gelmiş fakat ertelenmesi gereken dış borçlar yanında yeni veya taze para bulma zorunluluğu, alternatifi olmayan bu tür girişimlerin ne gibi güç koşullar altında yapıldığını açıklayan göstergelerdir.

İç ekonomide de durum, benzer nitelikler taşımaktadır. İşsizlik, ham madde ve enerji yetersizliği yanında 1977'nin % 50' ve yaklaşan fiyat artışları ile mücadeleye girmek için bazı kısıtlayıcı önlemler almak, ekonomiyi ilk aşamada terletmesi ve rahat alışkanlıklarından uzaklaştırdığı için halkta daha sıkıntılı bir görünüm yaratması doğaldır.

Şimdi bu dönemi yaşamaktayız. Türk ekonomisinin düzlüğe çıkabilmesi için birçok yıllar gereklidir. Ancak, eski hovar-zaoca tutumdan ayrılmamanın yarattığı kaçınılmaz sıkıntıların zorunluluğunu benimseme ve hazmetmesinin ve dar boğazda bulunan ekonominin yeni koşullara alışmasının asgarî 1979 ilk baharına kadar sürmesi beklenebilir.

Fakat, bütün bunların yanında önemli bir durum daha vardır. Terör ve anarşi, giderek tırmanmakta ve halkın sabırsızlığını arttırmaktadır.

Aslında istenen de budur. İktidar olma sürecini henüz tamamlamamış olduğu için hükümeti en zayıf olduğu dönemde halkın sabırsızlığı ile karşı karşıya bırakmak, hükümetin iktidar olmasını önlemenin ve dağılmasını sağlamanın en basit ve fakat acımasız yoludur. Ancak, anarşik ortamın halkta yarattığı sabırsızlığı anlayışla karşılamak gerekir. Ve bu nedenle, hükümetin anarşi konusunda flâş nitelikte bir hamle yapması, örneğin doçent Cömert'in katillerini yakalatması, sabırsızlığın giderilmesi için zorunlu duruma girmiştir.

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

AYIN YORUMU

Planın Hazırlanmasında İlk İlke « Açıklık » Olmalıdır.

Önümüzdeki günlerde 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı stratejisi çalışmaları tamamlanmış ve Planın ilk ve önemli aşamı atılmış olacaktır.

4. Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmaları DPT tarafından yürütülürken İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti tarafından Nisan ayında yeni plan hakkında bir panel düzenlenmiş, Mayıs ayı içinde ise kirazlıyayla'da Bursa Üniversitesi İktisadi Sosyal ve Bilimler Fakültesince, bu panelin bir devamı niteliğinde bir seminer yapılmıştır. Bu seminerde özel kesimden, işçi konfederasyonlarından, DPT'den siyaset adamlarından ve akademisyenlerden oluşan bir grup plânın ana ilkeleri üzerinde tartışma olanağı bulmuştur.

plan stratejisi taslağını ilgili kuruluşlara yolluyarak bu konuda bir kamu oyu yaratılabilme olanağını hazırlamıştı

Kanımızca gerek düzenlenen seminerler ve gerek DPT. nin plan taslağının yayınlanması, her kesimi ve herkesi ilgilendiren plan gibi önemli bir konuda, tartışma düzeyinin hazırlanması bakımından çok yararlı olmuştur. Zaten Demokratik düzende, ülkenin sosyo - ekonomik sorunlarının çözümünü kapalı kapılar ardında aranmamalıdır. Bu bakımdan yeni planın hazırlanma dönemindeki bu tutum, demokrasimiz ve plan felsefesi açısından umut verici olmuştur. Dileğimiz bundan sonraki çalışmalarda da bu «Açıklığın» sürmesidir.

Haziran ayında DPT. hazırladığı

İktisat Dergisi

Gelir Bölüşümü

Prof. Dr. Joan ROBINSON

Kalkınma dünyası, temelde sanayi öncesi ekonomilerin dünyası olup bu ekonomilerin çoğunda, toprak dağılımında toprak mülkiyeti esasına dayanan bir adaletsizlik vardı. Türkiye'nin modern Avrupa ülkelerine katılmadan önceki durumunu bilmiyorum. Fakat, toprak dağılımında büyük bir eşitsizlik olduğunu tahmin ediyorum. Servetin büyümesi ile birlikte ekonomik birimlerin büyümesi eşitsizliği arttırır. Çünkü, toprağa sahip olanla topraksızlar arasındaki fark oldukça büyüktür. Ve bu fark sanayileşmiş ülkelerdeki eşitsizlikten daha fazladır. Gelişmekte olan ülkeler kapitalist büyüme sürecine airdikleri zaman servetin büyümesi daha önce mevcut eşitsizlik üzerinden başlar. Şimdi üçüncü dünya ülkeleri içine dahil olan ülkelerden bazıları, sanayileşmeye temel oluşturacak eşitliği toprak reformlarıyla sağlama girişiminde bulunmaktadırlar. Fakat, pratikte, bu girişimler hiçbir şekilde başarılı olmamıştır. Kalkınmada eşitsizlik eğilimi politik girişimlere sahne olmaktadır. Bu yüzden, gerçekte, eşitlik sorunu bir bütün olarak ekonomik bir sorun olmaktan çok politik bir sorundur. Bana göre, bir taraftan ekonomik birimlerin büyümesi diğer taraftan kapitalist ilişkilerin gelişmesi eşitsizliği mutlaka arttıracaktır. Kalkınma gerçeğinin kendisi eşitsizlikte bir artış mey-

dana getirirken nüfus artışında mutsuzlukta bir artış doğuracaktır. Aslında, üçüncü dünyanın genel görünümü aşırı bir eşitsizliğin kendisi olmakta ve bu eşitsizliği ortadan kaldırmak için yapılan girişimler genellikle politik yönlü olmaktadır. Eşitsiz dağılımın temeli, örneğin feodal ilişkilerde olduğu gibi toprağın dağılımının dayandığı eşitsizlik temeli, bir kez olduğu zaman bu eşitsizlik ticaret ve sanayinin gelişimi ile birlikte daha da artacaktır. Bu gelişimin gerçekleşmesini önleyecek tek çıkar yol katı bir politik uygulamadır. Üçüncü dünya, şüphesiz, farklı tarihi geçmişleri olan çeşitli ülkeleri içermektedir. Kalkınmanın genel eğilimi servetin büyümesine bağlı olup servetin büyümesinde kapitalist ekonomiler ile ortaya çıkan imkanlardan yarar sağlayabilecek birkaç kişinin elindedir. Daha önce belirttiğim gibi, ekonomik birimlerin gelişmesi, kalkınmada çok az bir paya sahip yığınların sayısını arttırır ve bu yüzden ortaya acı bir yoksulluk çıkarır. Türkiye hakkında fazla bilgisahibi değilim fakat ben, Türkiye'nin modern gelişmenin feodal düzen üzerinde empoze edildiği herhangi bir ülkeden çok farklı olmayacağını tahmin ediyorum.

İktisadi Kalkınma Ve Gelir Paylaşımı

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

İktisadi kalkınma ve gelir paylaşımı aslında gerek iktisat bilimi ile uğraşanların, gerek doğrudan doğruya üretimden pay alan bütün halkın son derece ilgi duyduğu ve incelemelerde tutku biçiminde bu konuya sarıldığına rahatlıkla görebiliyoruz. Önemli olan acaba gelişmekmidir, yoksa bu gelişmenin getirdiği nimetlerin geniş halk kitlesine yayılmasımıdır? Genellikle ve halâ bazı yaygın fikirlere göre özellikle yüksek hızda bir gelişmeyi gerçekleştirmek sorunun çözümü şeklinde yorumlanmıştır. Fakat, bunun yüksek gelişme hızı elde edilmesine rağmen bugün yarattığı sonuçlarla yeterli olmadığını görüyoruz. Gelişmenin kalkınmaya dönüşmesi mutlaka varılması istenen bir hedeftir. Öyleyse çok kısa olarak tartışmaları daha iyi kanallize edebilmek amacıyla gelişmeyle kalkınma arasında bir fark gözetmek gerekir. Gelişme doğrudan doğruya kantitatif bir kavramdır. Bütün fizyolojik varlıklar gelişir. Kalkınma kalitatif yönden ele alınmalıdır. Ve işin, çabanın amacı budur. O halde gelişmeyle kalkınmanın beraber götürülmesi daha doğrusu gelişmenin kalkınmayı yaratması gerekir. İşte kalkınmanın ortaya çıkabilmesi için yani elde edilen gelişmenin nimetlerinin geniş halk kitlesine yayılmasını sağlayabilmek ancak o ülkede kalkınmanın ortaya çıkmasını gösterebilir. Gerek

Türkiye’de olsun, gerek diğer az gelişmiş ülkelerde olsun genellikle kalkınmasız bir gelişmenin örneğini görüyoruz. Ve sorunlar daha ziyade buradan çıkıyor. Gelişmenin nimetlerinin belli noktalarda toplanması; geniş halk kitlelerinin bu nimetlerden yararlanamaması nihai sonucu yani kalkınmayı oldukça geciktirmekte ve bu nimetlerden yararlanamama bu ülkelerin gerek ekonomik gerek siyasal bunalımlarında büyük rol oynayabilmektedir. Şunu istatistiklerden de gözleyebiliyoruz. Adam başına (per-capita) yüksek geliri olan ülkelerde dahi mutlak anlamda fakirliğin bulunduğu göze çarpar. Absolute-Line dedikleri mutlak fakirlik çizgisinin altında bulunanlara yüksek gelire sahip ülkelerde de rastlanmaktadır. New York’un ünlü bazı mahalleleri bu konuda çok tipik örneklerdir. Bu mutlak fakirlik çizgisi dedikleri uluslararası ölçülere göre 50 ilâ 75 doların altında olanları kapsıyor. Bunlar içinde bu rakamı uyguladığımızda Türkiye’de nüfusun üçte biri bu mutlak fakirlik çizgisinin altında yer almaktadır.

Şimdi iktisadi kalkınma ile paylaşım ilişkilerinde iki yaklaşımla soruna girilebilir. Acaba iktisadi kalkınmayı ve gelişmeyi sağlayalım, sonra mı gelir paylaşımına geçeriz? İkinci yaklaşımda ise, önce paylaşımında eşitliği sağlayalım sonra gelişme ve kalkınma işlerini düşünelim. Böylece, bu fikirlerin ana olarak odaklaştığı iki büyük grup oluşturulabilir. Aslında eğer gelişmeden başlayalım gelir paylaşımını sonra düşünürüz gibi bir yaklaşım gelişmekte olan ülkelerin büyük bunalımlara düşmesine neden oluyor. Zira zaten gelir paylaşımı bozuk olan bu ülkelerde eğer daha sonraya ertelenecek böyle bir davranış içine girilirse gelişmenin ilk aşamalarında gelir paylaşımı daha da bozulma eğilimine girmektedir. Bu gerek CHENERY’nin çalışmalarında gerek diğer istatistiklerde rahatlıkla görülebiliyor. Bu bakımdan zaten bozuk olan ve oldukça sıkıntılı durum yaratan bu gelir paylaşımının geriye bırakılması veya ertelenmesi politik ve sosyal çaptaki sorunların geniş boyutlara varmasına sebep olabiliyor. Eğer gelir paylaşımını düzeltelim ondan sonra kalkınmaya ve gelişmeye geçelim şeklindeki yaklaşımda, bunların yine yapısına pek uymamaktadır. Zaten paylaşılan gelir seviyesi oldukça düşüktür. Ve dolaşısıyla kısa hatları ile bu ülkelerin açmazda olan durumları, kapalı çember içinde sıkıştıkları rahatlıkla görülebiliyor.

Gelir paylaşımındaki eşitsizliğin ana nedenini çeşitli strüktürlerin durumlarında aramak gerekir. Örneğin, sosyal yapılarını alırsak, ge-

nellikle bu tür ülkelerde orta sınıf pek yoktur. Ve dolayısıyla orta sınıfın yokluğu, bu ülkelerin çok tipik göstergesi sayılan zengini çok zengin, fakiri çok fakir olmaktadır. Ünlü iktisatçı MYRDAL'ın kendi gözlemlerinde anlattığı uluslararası bütün kongrelele katılan delegelerin içlerinde en şık, en göze çarpan tipler hep az gelişmiş ülkelere geliyor diyor. Dolayısıyla en zengini gerçekten çok zengindir, fakiri gerçekten çok fakirdir. Bunları olumsuz yönde etkileyen ve bu sosyal yapı içinde gösteriş tesiri dediğimiz olay, son derece rol oynamaktadır. Tüketim mallarının tahrik edilmesi son derece kolaydır bu ülkelere. Afrika'nın bazı ülkelerinde pazarlarda diş fırçası ve saat kayışları satılır. Fakat saat kayışı saatsiz satılır, diş fırçası ise diş macunsuz satılır. Sadece bu gösteriş tüketiminin çok tipik örnekleri olarak aklıma geldiği için bunları belirtiyorum. Siyasal yapılarında aynı şekilde istikrarsızlık, bu ülkelere devamlı ve tutarlı bir politikanın uygulanmasını devamlı engellemektedir.

Şimdi bu yapısal durumları ve yapı özelliklerini daha fazla uzatmadan Türkiye ile ilgili bazı gelişmeleri vermekte yarar vardır. Türkiye gelir paylaşımı en bozuk ülkelere biridir. Ve giderek Türkiye'nin gelir paylaşımının bozulduğunu gösteren bazı eğilimler ve rakamlar da mevcuttur. Örneğin Türkiye'de en düşük gelire sahip nüfusun % 10'unu toplam gelirin % 1'ini almaktadır. Buna karşın en yüksek gelirli % 10 kısmı toplam gelirin % 41'ine sahiptir. Türkiye'nin, daha teknik ifadelerle, gelir paylaşımını ölçmekte kullanılan Gini oranları üzerinde daha somut fikir verilebilir. Eldeki rakamlara Türkiye Gini oranı çok yüksek ülkelere biridir. 1963 yılında 0.55'dir. 1968'de % 56'ya çıkmıştır. 1970-1972-1973 yıllarında 0.51, 0.52'ye indiği ve dolayısıyla bir düzelme eğilimine girdiği söylenebilir. Ancak 1972'den sonra bilinen yüksek oranlı enflasyonun bu eğilimi tekrar bozduğu ve Gini oranlarını yükselttiği rahatlıkla söylenebilir. Bölgesel yönden gelir paylaşımı da Türkiye'de oldukça ilginçtir. Ve çeşitli bölgelerdeki dengesizlik son derece dikkati çekicidir. Çok tipik olarak Türkiye'de üç büyük şehir İstanbul, İzmir ve Ankara'yı ele alalım. Burada Ankara en çok gelir paylaşımında eşitliğe sahip şehirdir. Nedeni açık, bürokratik ve memur şehri olması oradaki farkı büyük ölçüde kapatıyor. Ankara'nın ardından İstanbul geliyor. İstanbul'da örgütlenmenin ve sanavileşmenin daha güçlü olduğu ve bu yönden en güçlü şehir olduğu gözlemlerse Ankara'dan sonra gelmesi doğal

sayılır. En kötü gelir paylaşımına sahip il ise İzmir'dir. İzmir, ticaret kesiminin, ihracatçıların ve toptancı tüccarların büyük ölçüde yer aldığı bir şehirdir. Örgütleşme ve sanayileşme açısından zayıf şehirdir ve dolayısıyla İzmir'in bu bakımdan üç şehir arasında en kötü gelir paylaşımına sahip olması rahatlıkla kabul edilebilir. Üç kesim arasında ise Türkiye'de en kötü gelir paylaşımına sahip kesim, tarım kesimidir. Bunlar arasında Gini oranları yönünden tarımdaki Gini oranı 0.56.5'dir. Sanayide 0.45.3'tir, hizmetler kesimi 0.46.5'tir. Şimdi bunun da ayrıntılarına girmek mümkündür. Fakat, yerimiz sınırlı olduğu için yapamıyoruz.

Türkiye'deki gelir paylaşımı gerçekten dünyanın en kötü paylaşımlarından biridir. Bu kötü durum, 1970'den sonra daha da bozulma eğilimine girmiştir. Bölgesel gelir paylaşımı da oldukça bozuktur. Bu da giderek artıyor. Örneğin, artmasını şuradan çıkarabiliyoruz : Üçüncü plan dönemindeki yatırımların % 82'si gelişmiş yörelere yapılmıştır. Üçüncü plan döneminin son yılını yaşadığımızı göre bu bölgesel gelir paylaşımının bozulma eğilimini kanıtlayan bir örnektir. Kesimlere göre gelir paylaşımında hizmet kesimi, nüfus payına oranla en büyük bölümü alır. Tarım, kendi içinde en dengesiz bir paylaşıma sahiptir. Tepedeki ile en küçük köylü arasındaki fark 540 civarındadır. Türkiye ve az gelişmiş ülkelerin yapı durumlarını, strüktürel topluluğunu düşünürsek genel olarak gelir paylaşımını bozan etkenlerin başında toprak dağılımı gözümüze çarpıyor. İkincisi ticaret ve pazarlama kesiminin varlığıdır. Gelir paylaşımını bozan en büyük etkenler içinde toprak dağılımı ve ticaret, pazarlama kesimi, en başta yer almaktadır. Bu bozuk gelir paylaşımına temel etken olanların yanında giderek daha da bozulmasında rol oynayan faktörler ise, **enflasyonun varlığı ve vergi kaçakçılığıdır**. Bu ikisi mevcut gelir paylaşımındaki bozukluğun daha da artmasında en büyük rol oynamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde ve Türkiye'de gelir paylaşımında enflasyonun yanında vergi kaçakçılığı çok önemli boyutlara varır. Çok tipik olarak, bildiğimiz gibi Türkiye'de gelir vergisinin dörtte üçü sabit ve dar gelirliilerden sağlanmaktadır. Geri kalanı serbest meslek erbabı veriyor ve dolayısıyla bu rakam dahi vergi kaçakçılığının boyutları hakkında fikir verebilir. Tabiatıyla bu durumun vergi verme zorunda kalan, memur ve ücretlilerin aleyhine gelir paylaşımını bozması son derece doğal bir sonuçtur. Buna dayanarak, gelir paylaşımını düzeltici önlemlerin neler olabileceği rahatlıkla bulunabilir.

Gelişmekte Olan Ülkelerde İktisadi Kalkınma Gelir Paylaşım İlişkileri

Prof. Dr. Michel CHATELUS
Grenoble Univ - Fransa

Sınırlı bir sürede gelir dağılımı sorununu bütünüyle anlatmak olanak dışı. Büyümede eşitsizlik, büyüme ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiler üzerinde çok önemli rolü olan birkaç noktayı seçerek görüşlerimi onlar üzerinde yoğunlaştıracam. Mrs. Robinson'un biraz önce bahsettiği gibi tüm az gelişmiş ülkeleri türdeş bir bütün olarak ele alamayız. Değişik ülkelerin farklı durumları nedeniyle görüşlerimizi ancak genel bir yaklaşımla açıklayabiliriz. Ben, az gelişmiş ülkelere örnek olarak bazen üzerinde az da olsa çalışma yaptığım çok düşük gelir seviyesine sahip Afrika ülkelerini bazen de hem çok yüksek hem de çok düşük gelir seviyesine sahip Arap ülkelerini ele alacağım. Gelir dağılımından özellikle az gelişmiş ülkelerdekinden bahsederken aklımızda tutmamız gereken bir nokta var. Bu ülkelerdeki istatistik göstergeler yeterli değil. Ülke ne kadar yoksul olursa istatistiki verilerdeki yetersizlik de o kadar artıyor. Şu halde biz bu ülkelerdeki gelir dağılımı sorununa genel bir görüş açısından yaklaşabiliriz. Fakat, doğal olarak, gelir dağılımı çok düşük olan ülkelerde

ortalama gelir kavramı bir anlam ifade etmez. Bu durumda en düşük gelir kavramı, ortalama gelir kavramından daha anlamlıdır. Aynı zamanda, tarımın egemen olduğu ülkelerde, kişilerin kendi tükettikleri parasal olmayan gelir, oldukça yüksek miktarlara ulaşabilir. Açıklanması gereken diğer önemli bir nokta da kişisel gelir ile aile geliri arasındaki farktır. Avrupa veya Amerika'da aile geliri veya kişisel gelirden bahsettiğimiz zaman bunu çok dar anlamda ele almaktayız. Ama Afrika ülkelerinde birçok durumda bir kişi, on, onbeş, yirmi kişinin yaşamını sağlamak ve kişisel gelir geniş aile grubu arasında paylaşılmaktadır. Doğal olarak, bu tür dağılımı anlamak için özel yollara gereksinim duyulmaktadır. İnsanların refahlarının ve gerçek gelirlerinin en önemli parçası, sağlık, eğitim ve kültür olanaklarına sahip olmalarıdır. Bu olanakları elde etme, şehirde, köyde veya ülkenin her hangi bir bölgesinde yaşamaya bağlıdır. Bunlar, gelir dağıtımındaki eşitsizliğin en önemli kısımlarından biridir. Birçok ülkelerde ve Türkiye'de parasal gelire yansımıyacak bu eşitsizlik çok önemlidir. Bundan başka köylü ve kentli arasındaki ilişkilerde önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Açıklamak istediğim ikinci nokta ise, yatırımları gerçekleştirmek ve büyümenin bir aracı olarak kullanmak için gerekli olan sermaye birikiminin tarihsel sürecidir. Bu süreç birçok ülkelerde, örneğin, 19. asırda Batı Avrupa ülkelerinde eşitsizlikleri artırmış ve Sovyet Rusya'da ise köylü nüfustan faydalanılarak sanayide hızlı bir birikim için gerekli finans sağlanmıştır. Çin, farklı bir model oluşturmaktadır ve o ayrı bir sorundur. Şu halde birçok durumlarda, nüfusun belli bir bölümünün gerçek yoksulluğu, söz konusu olmaktadır. Marx'ın, 19. asır İngiltere ve Fransa'da işçi sınıfını tanımladığı gibi. Nüfusun bazı kısımlarında artan bu yoksulluk sürecine bir çok ülkelerde rastlanmaktadır. Ben, büyüme oranını maksimize etmek için gelir dağılımına önem vermemenin yanlış olduğuna inanıyorum. Eşitsizliğin azaltılması, toplumun çoğunluğunun refahının artırılması kalkınmanın başlıca amacıdır. Büyüme amacı ile kalkınma amacını birbirinden ayırmak gerekirse kalkınma öncelikle ele alınmalı ve her safhada, gelişme sürecinin toplumdaki dağılımına gerekli önem verilmelidir. 20, 40 veya 50 sene sonra herkesin durumunun şimdikiinden daha iyi olacağı açıktır. Fakat, bu süre içinde yapılacak şeyler çok önemlidir. Ben bunun kalkınma amacı ile büyüme amacını bir-

birinden ayıran bir ölçü olabileceğini düşünüyorum. Kısa süre için bile olsa ben bunun çok önemli olduğuna inanıyorum ve gelir dağılımı düşüncesine son verildiği takdirde büyük sorunlar ortaya çıkacağını düşünüyorum. Bu konuyla ilgili tarımsal alanda bir örnek vermek istiyorum. Köylere kentlere göç çok önemli bir olgudur. Bu olgu az gelişmiş ülkelerin çoğunda ortaya çıkmakta ve Kahire, Tahran, Kalküta gibi şehirlerin büyümesine yol açmakta ve beraberinde sosyal sorunları da getirmektedir. Bu denetlenemeyen sosyal maliyeti oldukça yüksek çok hızlı göç hareketi tarımsal üretimde bir artış sağlamaz. Diğer bir deyimle, köylülerin topraklarını terk etmeleri geriye kalan köylü başına üretimin artacağı anlamına gelmez. Öyleyse tarımsal görüş açısından bu bir kazanç olmayıp kayıptır. Fakat, diğer taraftan bu göç hareketi, kırsal alandaki çok kötü şartların bir yan ürünü olup, kanımca birçok bakımlardan oldukça rasyonel bir davranıştır. Köylünün toprağının olup, olmaması bu davranışın rasyonelliğini etkilemez. Şehirde iş bulma olasılığı çok az olup, neticede bir işsizler ordusu ortaya çıkabilir ama yine de bu göç rasyonel bir davranıştır. Göç en azından çocukların gelecekleri için bir umut kaynağı olmakta, onlara daha iyi bir yaşam sağlama olanağı ortaya çıkmaktadır. Halbuki köyde kaldıkları takdirde, bu olanaklardan yoksun olacaklardır. Kendileri için olmasa bile çocukları için bir rasyonel hareket olan göç, aynı zamanda politik bir sorundur. Bu sorunla politika ilgilenmelidir. Tarımsal sorunla ilgili son görüş olarak bir çok ülkelerde giderek kötüleşen kırsal alanların durumundan bahsetmek istiyorum. Bugün hükümetler gerçek toprak reformu yapmak isteseler bile kırsal alanda kalıp çalışmak isteyen insan bulamazlar. Örneğin, Cezayir'in birçok yerinde halka karşılıksız toprak dağıtıldığı halde toprağı işleyen köylü bulamazsınız. Ayrıca, mevcut toprak çok az olup, kırsal alan nüfusu çok fazladır. Bu nedenle, insanlar kendilerine karşılıksız toprak verilse bile orada kalmayıp, kentlere göçmektedirler. Aynı durum Irak'da da kendisini göstermektedir. Tarım bugün halâ kalkınma sürecinde ön plânda gelen bir sorundur. Çok düzensiz gelir dağılımı nedeniyle şimdi, yapılmak istenen tarımsal reformların riski oldukça yüksektir.

Şimdi de bahsetmek istediğim diğer konulara kısaca değineceğim. Bunlardan biri gelir dağılımının uluslararası görünümüdür. Genel görünüm, uluslararası ilişkilerdeki dengesizlikle birlikte ortaya

çıkan eşitsiz bir gelir dağılımıdır. Petrol ihraç eden ülkeler gibi bazı ülkelerdeki sermaye birikiminin maliyetini diğer ülkeler artan enflasyon ve işçi gücüyle öderler. Örneğin Mısır, Suriye, Tunus veya diğerleri Arabistan veya Libya'nın hızlı sermaye birikimini petrole ödedikleri parayla sağlarlar. Kahire'ye gittiğiniz zaman son beş yılda fiyatların üç veya dört kez arttığını, daire bulamadığınızı, çok yüksek fiyat ödemediğiniz takdirde bir çok malları satın alamayacağınızı görürsünüz. Bu olgu petrole ödenen para nedeniyle oluşmakta, ülkeye sermaye değil para girmektedir. Bu nedenle Mısır ve Suriye ile petrol ihraç eden ülkeler arasında azalan bir eşitsizlik değil gittikçe artan bir eşitsizlik vardır.

Değinmek istediğim son nokta, özellikle Afrika ülkelerinde sermaye birikiminin ilk safhalarında ücretlerin kazançlarının ortalama gelirden daha yüksek olmasıdır. Sermaye birikiminin ilk safhalarında ücretliler imtiyazlı kişilerdir. Özellikle devlet dairelerinde çalışanların elde ettiği gelir diğerlerine göre oldukça yüksek olmaktadır. Bu olgu büyüme veya kalkınma sürecinde oldukça önemli bir adımdır. Ücretlilerin payının örneğin, ücretlilerin ortalama gelirlerinin ülkenin ortalama gelirin eşi olduğu zaman emeğin payı ve sermayenin payından bahsedebiliriz. Ülkenin gelişme sürecinde toplam milli gelir içinde ücretlilerin payının ne olduğu önemli bir noktadır.

Bir çok durumlarda milli gelir dağılımındaki eşitsizliğin büyümeyi engellediğine inanıyorum. Bu gerçek yalnız tarımsal alanlara özgü değildir. Birçok ülkelerde üretken olmayan uğraşlar üretken olanlardan daha itibarlı, parasal yönden daha doyurucudur. Bu tip uğraşlar, gelir dağılımındaki eşitsizlikle yakından ilgili olup, büyüme için önemli bir engeldir.

Bu arada çok önemli olmasına rağmen bunun ahlaki ve politik sonuçları üzerinde durmuyorum. Yazımı, artan eşitsizlikle büyümenin satın alınamıyacağını tekrarlıyarak bitiriyorum.

Çev. : Sedat SANATKÂR M. Sc.

Konjonktürel Vergi Politikası ve Yeni Vergi Tasarısı

İbrahim BİRELMA

Nisan başlarında T.B.M.M.'e sunulan Yeni Vergi Tasarısına ait gerek basında, gerek T. R. T.'de önemli ölçüde tartışmalar yapıldı, görüşler ileri sürüldü. Gözlemlerimize göre, genel olarak, getirilmek istenilen değişikliklere ait kamu oyu, tasarının acele hazırlandığında birleşiyor. Biz bu çalışmamızda, anılan konuyu bir kenara bırakarak, Maliye ilminde son yıllarda gittikçe önem kazanan Vergi-Konjonktür ilişkileri açısından Yeni Vergi Tasarısının amaçlarına ve araçlarına değinmek istiyoruz.

Tarihsel gelişim :

Daha önceki çalışmalarımızda önemle üzerinde durduğumuz gibi, sosyal bilimler ve bunların türevleri, bilimlerin konusuna giren olguların değerlendirilmesinde, tarihsel gelişim ihmal edilmeyecek kadar önem taşımaktadır. Değilse yanlış sonuçlara varmak, doğruları bulamamak olağandır.

Günümüz Türkiye'sinde ana sorunların başında enflasyon gelmektedir. Bu, günümüzün sorunu olduğu kadar, geçmişin ürünüdür.

Günümüze kadar Türkiye'deki enflasyonlara bakılacak olursa, önemlileri 1940, 1950, 1960 ve 1970'lerin enflasyon oranlarının şiddetli olduğu görülür. Geçmiş enflasyonların ve günümüzün enflasyonunun ana nedeninin, kamu gelirlerinin azlığı olduğu bilinir. Geçen enflasyonlarda, ne yapılmışsa bugün de aynı şeyler yapılmaktadır. Yani günümüze kadar temel tedbirler alınmaktan kaçınılmış, bugün de kaçınılmaktadır.

Tasarının Amaçları :

Yeni Vergi Tasarısının amaçlarına bakıldığında, özet olarak şunları görmekteyiz;

- vergileme ve gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek,
- kamu harcamaların sağlıklı kaynaklara dayandırmak,
- vergi kayıplarını önlemek,
- vergilerde esneklik sağlamak,
- yerel yönetimi kendi öz kaynaklarına kavuşturmak,
- tüketimi, özellikle lüks tüketimi kısmak...

Görüldüğü gibi, amaçlar her kesim tarafından ötedenberi istenilen amaçlardır. Sorun, anılan amaçlara ulaşmada araçların dikkatle seçilmesi, uygulanması, denetlenmesidir.

Tasarının Araçları :

Tasarı ile getirilmek istenilen değişikliklerin başlıcaları özellikle ekonomiyi ilgilendiren şöyle özetlenebilir;

- gelir vergisi tarifeleri yeterince olmamakla beraber değiştirilmiştir,
- kurumlar vergisi oranı % 5 arttırılmıştır.
- hamiline yazılı hisse senetleri ile tahvillerde stopaj oranı % 20 den % 40'a, nama yazılı olanlarda % 20 den % 30'a yükseltmiştir,
- menkul kıymet satışından doğan kazançlar, süre sözkonusu olmaksızın vergi kapsamına alınmıştır,
- halka açık şirket kavramı açıklığa kavuşturulmuş, bu şirketlere ait bazı özendirici önlemler getirilmiştir.
- v.s.

— kamu harcamalarını sağlıklı kaynaklara dayandırmak!

Tasarıdaki amaçların gerçekleştirilmesi için, yukarıdaki değişikliklerle 55 milyar lira ek hasılat beklenmektedir. Bu ek kaynağın dağılım yerleri tasarıda şu şekilde belirlenmiştir :

— işçi ve memurlara transfer :	30 milyar
— yerel yönetime verilecek kaynak :	20 »
— genel bütçeye kaynak :	5 »
toplam.....	55 milyar

Görülüyor ki, yapılacak değişikliklerle genel bütçeye 5 milyar liralık kaynak tahsisi öngörülmektedir. Amaçlar arasında bulunan, kamu harcamalarını sağlıklı kaynaklara kavuşturmak amacına ulaşmak 5 milyar ile olacak demek, yeni değişiklikleri temelinden geçersiz hale getirmektedir.

— Vergileme ve gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek!

- Tasarıda değişiklik ile, menkul satışlarında süre söz konusu edilmeksizin doğacak kâr vergi kapsamına alınmış, gayrimenkul satış kârları ise eski hükümlere tabi tutulmaya devam edilmiştir. Yani alış-satış arasındaki süre (4 yıl)'ı aşarsa, kâr vergi dışı bırakılması konusu, tasarıda ele alınmamış, aynen muhafaza edilmiştir.
- Gayrimenkul gelirlerine 25.000 liralık istisna öngörülmüş, menkul gelirlerine ait herhangi bir istisna getirilmemiştir.
- Temettü ve faiz gelirine % 40 stopaj uygulanması ile, bu tür gelir elde edenlerin asgari 180.000 lira net kazanç elde eden ticaret erbabı ile aynı vergi ödeme gücüne sahip olacağı varsayımı kabul edilmiştir (mahsup söz konusu ise de, vergi aaiirelerindeki işlemlerin ağır yürümesi, bu müesseseyi uygulanabilir olmaktan çıkarabilir).

Görülüyor ki, vergileme ve gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek için getirilen değişiklikler ile gayrimenkul sahasının kollan-
dığı apaçık ortadadır.

— Tüketimi, özellikle lüks tüketimi kısmak :

Türkiye’de yeni yeni gelişmeye başlayan sermaye piyasasında, küçük tasarruf sahiplerinin ihmal edilemeyecek önemi olduğu bir gerçek olarak kabul edilmelidir. Yukarıdaki kısıtlamalar sonucunda, bu kesim menkul kıymet alımı yerine, ellerindeki fonları -gayrimenkul almaya yetmeyeceğinden- tüketime tahsis edeceklerdir. Ayrıca, 30 milyarı alacak işçi ve memur kesimi -tasarruf meyilleri düşük olduğundan- bu fonları tüketime yönelteceklerdir. Bu nedenlerle tüketimi kısmak amacının gerçekleşmesi kolay olmyacaktır.

— Şirketlerin Halka Açılmasını Özendirmek :

Tasarı ile, Halka açık şirket için birtakım koşulların yerine getirilmesi halinde, bu şirketlerin safi kurum kazançlarının % 20’si 10 yıl vergiden istisna edilmekte, bunun yanında kurumlar vergisi oranı % 25 olarak sabit tutulmaktadır. Halka açık şirketler için getirilen en önemli kayıt kurucu ortakların, şirket sermayesinin azami (% 5) oranına sahip olabileceği hususudur. Kanaatimize göre, başarısını kanıtlamış sermaye gruplarının bu oran ile herhangi bir şirket kurmaya yönelmesi olanaksız görünmektedir. Kuşkusuz girişimde bulunanlar olacak, fakat başarıları güç olacak, halk zor duruma girebilecektir (bunun acı örneği henüz belleklerden silinmemiştir).

Ayrıca, bir şirketin teşvik edilmesinde esas olan, kuruluşunda yardımcı olmaktır. Getirilecek tasarı ile şirket kurulup, kâra geçtikten sonra belli bir oranda vergiden istisna kabul edilmektedir. Kanımıza göre anılan teşvik ile halka açık şirket kamu oyunca benimsenmesi kolay olmyacaktır. Keza, başarısını kanıtlamış sermaye grupları da katılmayı uygun görmeyeceklerdir. Çünkü, iştirak kazançları istisnası hükümleri daraltılmış, katılacak şirketin çifte vergi ödememesi için iştirak oranının en az % 20 olması koşulu benimsenmektedir ki, hiçbir grup çifte vergi ödemek istemeyecektir.

Konjonktürel Vergi Politikası :

Yazının başında değinildiği gibi, amacımız Vergi-konjonktür ilişkisi açısından Yeni Tasarının değerlendirilmesi idi. Ancak, amaçlar ve araçlar arasındaki ilişki açıkça ortaya konulmadan, konjonktürel vergi politikasından söz etmek, pek anlamlı olmyacaktı. Bu nedenle, yukarıdaki açıklamalardan sonra, konuya yakından değinmek yararlı olacağı kanısındayız.

Konjonktürel vergi politikası, ekonomideki dalgalanmalarda, vergileme aracından etkin bir şekilde yararlanmayı amaçlar. Özellikle, konjonktürün yükseldiği dönemlerde, enflasyonun sosyal dengeyi bozucu etkilerinin hafifletilmesi için vergi ile satın alma gücünün azaltılması amaçlanır, kanunlarda bu amaca yönelik değişiklikler yapılır, yürürlüğe konulur, etkin bir şekilde denetlenir. Başlıca şu konular üzerinde durulur :

- vergi tarifeleri konjonktüre ayak uyduracak şekilde ayarlanır,
- vergi alma süresi mümkün olduğu kadar kısaltılır,
- en az geçim indirim haddi arttırılır,
- götürü usulle vergileme en aza indirilir, gerçek usul yaygınlaştırılır,
- ödenmemiş vergi borçlarına, geçerli faiz oranı uygulanır,
- vergileme yaygınlaştırılır, vergi konusu dışında kalan gelirler en aza indirilmeğe çalışılır...

Sonuç :

Görülüyor ki, enflasyonun şiddetlendiği dönemlerde, vergi konjonktür ilişkisi önem kazanmakta, satın alma güçlerinin azaltılması için vergileme aracından çeşitli şekillerde yararlanılabilmektedir.

Oysa, tasarı ile, yukarıda açıklandığı gibi, bu konuya gereken önem verilmediği anlaşılmaktadır. 55 milyar toplanacak deniliyor, hemen dağıtılacak deniliyor. Oysa, 55 milyarın toplanması vergi sistemi gereği en azdan bir yıl, ortalama 1,5 yıllık zamanı zorunlu kılmaktadır. Tasarıda bu konu bile aceleyle getirilmiş, olmiyan bir kaynağın hemen dağıtılacağı üstlenilmiştir.

Keza, enflasyonun önlenmesi, tasarı amaçları arasında görülmediği gibi, bu amaca yönelik, yukarıda sıralanan Konjonktürel Vergi Politikası araçlarından tam olarak yararlanılmak gereği görülmemiştir. Oysa, günümüzün sorunu enflasyondur, en azdan hafifletilmesi için önlemler alınmalıdır. Tasarı ile bu olgu görmezlikten gelinmiş, enflasyon körüklenmek istenilmiştir.

Kuşkusuz, enflasyonu önlemek kolay değil, fakat zorunludur. Sorun, Siyasal Yönetim sorunudur. Prof. Kalbraith'in dediği gibi, enflasyon güçlü ve güven sağlamış Hükümetlerle sınırlandırılabilir...

İŞÇİ ve DÖVİZ

Faik Y. BAŞBUĞ

En büyük ayrıcalığı kur garantisi idi. Ne var ki, 1 Mart 1978'den itibaren geçerli olmak üzere bu özellik giderilince artık herkesin üzerinde birleştiği nokta da DÇM hesaplarının sonunun geldiği sanısıyla ilgili idi. Böyle de oldu...

Gerçi DÇM hesapları için genel olarak kur garantisi kaldırılmamış, ikili bir ayırım getirilerek yurt dışında çalışan işçiler ve hariçte mukim kişiler açısından sistemin değerlendirilmesine çalışılarak, sadece bu ikinci grupta yer alan kişiler için söz konusu garanti ayrıcalığı giderilmiştir. Ancak, uzun geçmiş uygulamalarına ve bu arada kısa geçmişine rağmen 1978 yılına ait ilk beş ayın sonuçlarına göre gözlemlemesine çalışıldığında görülür ki, işçi mevduatı Türkiye'ye esas olarak kesin dönüş işlemlerine konu edilerek getirilmektedir ve özellikle gayrimenkul alanı gibi çeşitli spekülasyon kullanımlarına yönlendirilerek farklı bir bakış açısıyla enjekte edilmektedir. Bunun dışındaki DÇM kapsamında getirilen dövizler önemli boyutlara ulaşmadığı gibi, bu tür işlem alanı işçiler için dikkate değer bir seçenek ayrılığında da gözükmemiştir hiçbir zaman. Görüntü böyle olunca da, kur garantisi gibi özellikle Türkiye'nin kambiyo yaşamında önemli yeri olan bir ayrıcalığın sadece hariçte mukim kişiler açısından

sistem dışına atılması gerçekte tüm sistemi etkileyecek bir girişim olarak kendini belli etmiştir.

İşçi DÇM'leri ve Seçenekler :

Bir türlü rayına oturtulamamış olan ve yılda en az bir kaç kez değişikliğe tabi tutulan Usul ve Müşterek Hükümler Tebliğinin meşhur 16. maddesi bugün işçilere gözle görülür şu ayrıcalıkları vadediyor.

- a) Hesapta kaldığı müddetçe dövizlerinin tamliğinin korunması.
- b) Enflasyona karşı yüksek oranlı faiz düşüncesiyle paralel şekilde bu hesaplara da vadelerine bağlı olarak % 27'ye kadar faiz.
- c) Diğer bir yasa ile tanınan hakların korunması olanağının ayrıca belirtilmesi. Bilindiği gibi işçilere sanatlarıyla ilgili olmak ya da konut sağlamak amacıyla 499 sayılı yasa ile kredi kolaylıkları içeren hükümler getirilmiştir.

Ancak yasa üzerinde somutlaşan bu hükümlere karşın, somut uygulama örneklerine rastlamak aynı derecede olanak içi değil. Değindiğimiz gibi işçi dövizleri genellikle belirli kullanım alanları ve zorlayıcı etkenler dolayısıyla kesin dönüşüme uğramak üzere gelmektedirler. Salt DÇM olarak değil.

Çok kesin olmamakla beraber gelen işçi dövizlerini şu iki köken etrafında toplayabiliriz. Birincisi yurt dışındaki kişinin bakmakla yükümlü bulunduğu Türkiye'deki yakınlarına döviz gönderme zorunluluğu ki, bu yönden gelen dövizler tamamen gayri elastik olduğu gibi önemli boyutlara da ulaşmamaktadır. İkincisi ise belki daha ilginç ekonomik nedenlerle açıklanabilecek olan arsa ve dairelere yönelme ve spekülatif amaçlı yatırımları yeğleme girişimleridir ve bunlar diğerine göre daha esnek bir nitelik göstermektedir. Bu kullanım şekli Türkiye'nin yaşamakta olduğu ekonomik süreç içinde enflasyon gereğine göre renklenmektedir ve tasarrufların erimesinin önlenmesi ya da böyle bir olgu karşısında tam aksine çok yüksek düzeyde değer kazanması çabasının ilginç bir örneğidir.

Burada şu noktayı önemle savlayabiliriz. Türkiye'de bugüne dek işçi dövizleri ve yönlendirimi konularında detaylı bir araştırma yapıl-

mamıştır. Bu eksikliği getirilen kararlardan ve bunların değişkenliklerinden açıklıkla gözlemleyebiliyoruz.

Konu üzerinde tarihsel bir yaklaşımla durarak, işçilerin uluslararası alandaki yaşam şekillerine ve gereksinmelerine daha yakından bakmaya çalışalım :

Türkiye'nin yurt dışına işçi ihracının bir patlama noktasına vardığı aynı zamanda büyük bir döviz bolluğu ile de karşı karşıya kaldığı dönem 1967'ler sonrasına rastlamaktadır. Uluslararası emek hareketinin başladığı bu dönemden önce gelen 1958 devalüasyonu bir kenara bırakılırsa ikinci büyük devalüasyon olan 1970 dönemi, dövizli bolluğa girişte yine bu dönem içinde kendine yer aramıştır. Yani yaklaşık iki veya üç yıllık bir işçi ihracından sonra devalüasyonla desteklenen bir ihracat artıklarının kendini önemli ölçüde belirgin kıldığı bir dönem. Daha işçiler yabancı topraklarda henüz ısınma turlarını bile tamamlayamamış. Elleri kendilerine sunulan karşılaştırmalı olarak iri görünüşlü ekmeğe uzanmakta ama gözleri geride, vatanında.

Dinamik fiziğini, tüm gücüyle, gittiği çevrelerin istihdam gereksinmelerine teslim ederken, kendi sosyo-ekonomik özelliklerini ve geçmişinden derin şekilde kaynaklanan ananelerini bırakmamakta dir. Bu ise geniş bir tasarruf olanağı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle emeği satmanın karşılığı hayalin bile ötesinde bir ücret, oy-saharcanması gereken para çok küçük bir meblağdır onun için.

Ancak bu düşünce devamlılığını ancak iki ya da üç yıl sürdürecektir bir düşüncedir. Yaşanılan bölge koşullarını kabul etme, sosyal ve ekonomik anlayışıyla içinde bulunduğu toplumun usullerini benimseme için yeterlidir bu süre. Artık geçerli olan Avrupa ve Avrupalı kuramıdır. Değişen ve benimsenen yaşam şekliyle beraber tüketim düzeyi yükselmiş, gelirle gider arasındaki mesafe daralmıştır.

İşte 1970'ler devalüasyonunu böyle bir bakış açısıyla da ele almak gerekir aynı zamanda. Emek ihracının henüz gerçekleştirildiği bu dönemde gözlemlenen döviz patlaması ve takip eden 1973 ve 1974'len ne yapılacağı dahi kestirilemeyen bol kaynakları, özünde yatan temel nedenleri tekrar elde etmenin ve yaşamının güçlükleri nedeniyle, hele bugün en yaşamsal önemi ile gereksinme duyulan dövizleri aynı şekilde bir kez daha emirlere sunmamaktadır.

Daha açık şekilde ifade etmek gerekirse, 1970 devalüasyonu sonucuyla ilgili olarak yorumlar yaparken işçi döviz gerçeği ile, gerçek anlamda dış ticaret ve ihracat olanaklarının artıp artmadığı gerçeğini iyi araştırmak gerekir. Ancak ondan sonra daha anlamlı bir sonuca varmak olanak içi olabilir. Çünkü bunun sonunda Türkiye'nin yapısal özellikleri ve girilen her devalüasyonda 1970'in kısa sonrasında yaşanan tablonun tekrar elde edilip edilemeyeceği konuları daha bir başka açıklık kazanır.

Bilindiği gibi son devalüasyonu 1978'in Mart'ında yaşadık. Henüz çok genç. Ama yine de dış ticaret dengesi içindeki yeri ve dövizli sonuçları açısından değerlendirmelerde bulunmak güç değil. Ve bu kolaylık en azından ihracatın yapısı ve devalüasyonun bu yapı içindeki yerinin teorik düzeydeki açıklığından kaynaklanmaktadır.

İşçiler için ne yapmalı?

Son günlerin verilerine bakılırsa 1978 in ilk beş ayında işçi dövizlerinde geçen yıla göre 80 milyon dolarlık bir eksilme kaydedildiği söylenmektedir. Hem de yaşanan yüksek oranlı devalüasyona ve yine daha önce benzeri görülmemiş yükseklikteki yeni faiz oranlarına rağmen. Kanımız o dur ki, salt şekliyle kaldığı müddetçe çok daha yüksek düzeylileri gerçekleştirilse idi de önemli bir değişiklik olmayacaktı. Ayrıcalığın aynı türde özelliklerini büyütme yanında tabanını da genişletmek gerekir.

— Bir kez faiz oranlarındaki değişme enflasyonla tasarruf arasındaki olumsuz görüntüyü giderecek boyutlara vurdurulamamıştır. Ortalama % 30 enflasyona karşı en uzun vadeli dikkate alınırsa net % 21.6 faiz elde edilmektedir (brüt % 27). Oysa tasarrufların uluslararası alanda korunması halinde bu tehlike bu büyük ölçüde giderilmektedir. Bu olgu karşısında faiz ve enflasyon gerçeği yeniden ele alınmalıdır.

— Yine bu konuyla ilgili olarak işçi fonları için halen geçerliliğini koruyan kur garantisi sistemi daha farklı desteklemelerde özendirilmelidir. Gerçekten de işçi fonları kur garantisi dolayısıyla enflasyon karşısındaki değer kaybetme sürecinden uzaklaştırılmış olmaktadır. Ancak bu güvence DÇM hesaplarının çalışma şekilleri nedeniyle önemini yitirmekte ve bir anlam ifade etmemektedir. Bilindiği gibi

bir kez DÇM açılınca tüm özgürlüğüne rağmen fon sahibi sınırlı bir tasarruf hakkıyla karşı karşıya kalmakta, örneğin ancak yurt dışına çıkışlarında fonlarını alabilme hakkını saklı tutmaktadır.

Pasaport kayıtlarıyla kanıtlama gibi bir seri süreli yükümlülükler İşin içine girmektedir. Bu zorlaştırıcı durumun giderilmesi ve her durumda yurt dışında bulunan işçilere kesin dönüş yapsın yapmasın fonlarını gerekli görecekları ithalatta kullanabilme olanağının tanınması, sanıyoruz büyük yarar sağlar. Böylece en büyük karaborsa kaynağı olan bu dövizlerin bu özellikleri de kendiliğinden giderilmiş olacak ve daha gerçekçi bir ithal politikasına yol açılacaktır.

— Son olarak ta belki söylenmesi gereken şudur. 499 sayılı yasa ile işçilere T. Halk Bankası ve T. Emlak Kredi Bankası nezdinde oluşturulan ödünçleme ve konut kredisi kolaylıklarının devamlılık kazandırılması ve tabanının genişletilmesi büyük yarar sağlar. Bilindiği gibi anılan kolaylıklar şimdiki şekliyle sadece dövizlerin kesin olarak Türk Lirasına dönüştürülmeleri halinde işlerlik kazanmaktadır.

Ancak yineleyelim salt işçi dövizlerine bel bağlanması dış ticaret dengesizliğini giderecek umut verici bir yol değildir. Olsa olsa geçici çözüm yolu olabilir. 1970-1973 arasında bu işlevini en iyisi ile görmüştü de. Bundan sonra, yukarıda değindiğimiz yabancı ulusların çalışma koşullarındaki değişiklikler ve yine alternatif kullanım seçeneklerinin çokluğu, sorunun çözümünü daha köklü değişiklik ve gelişimlerde aramayı kaçınılmaz kılmaktadır.

Hava Kirliliğinin Ekonomik Sonuçları

Dr. Türkân ARIKAN

**Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği
Yönetim Kurulu Üyesi**

Hiç kuşku yoktur ki, kişilerin bir numaralı hakkı «yaşam hakkı»dır. Oysa, hızlı sanayileşme ve aşırı tüketim sürecinde toplumlar, bilinçsiz bir biçimde, «çevre kirliliği» yaratarak kendi «yaşam hakları»nı sınırlandırmışlardır. Her nekad, toplumlar, uzun süre, kirlenen çevrenin kendi yaşam haklarını etkilediğinin bilincinde olmamışlardır; çevre kirliliğinin giderek gözle görünür bir biçimde «yaşam hakları»nı sınırlandığını anlayarak, konuya önemle eğilmeğe başlamışlardır.

Hava kirliliğinin ana etkenleri nüfus artışı ve teknolojidir. Gerçekten bir yandan nüfusun artması; öte yandan, üretimin, tüketimin, konutların, fabrikaların ve motorlu kara taşıtlarının artması, günümüzde hava kirliliğini önemli boyutlara ulaştırmıştır. Aşağıdaki birkaç örnek bu ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Ülkemizde, artan nüfusun tüketim gereksinimini karşılamak üzere üretim de artmaktadır. Örneğin, 1970-1974 döneminde, **kişi başına** gazete kâğıdı üretimindeki artış oranı % 700», **üretim miktarındaki** artış oranı da, petrol türevlerinde «% 78», buzdolabında «% 163», TV'de «% 7954» ve otomobilde «% 378» olmuştur (1). Üretimdeki bu artış, kuşkusuz, hava kirliliğini de etkilemiştir.

1967-1973 döneminde, termik santrallarda taşkömür ve linyit tüketimindeki artış oranı «% 64» ve akaryakıt tüketimindeki artış oranı «% 278» olmuştur (2). Fabrikalarda ve konutlarda tüketilen yakıtlardaki artış oranı da önemli boyutlara ulaşmıştır. Santral, fabrika ve konutlarda tüketilen yakıtlardaki artış, kuşku yoktur ki, hava kirliliğini de artırmıştır.

1973-1976 döneminde, motorlu kara taşıtlarındaki artış oranı «% 66» olmuş ve bunların yaklaşık «% 42»si üç büyük kentte kümelanmıştır (3). Nüfusun «% 20»sini içeren üç büyük kentte, motorlu kara taşıtlarının «% 42»sinin bulunması, bu kentlerdeki hava kirliliğinin başlıca kaynaklarından birisidir.

HAVA KİRLİLİĞİ MALİYETLERİ

Hava kirliliğinin genel olarak şu olumsuz etkileri vardır: İnsan, hayvan ve bitki sağlığı olumsuz yönde etkilenir; hava ve kara trafik kazaları artar; tarımsal verimlilik azalır; üretim maliyetleri artar ve emlak değeri düşer.

Kuşkusuz, bu olumsuz etkilerin bir maliyeti vardır. Hava kirliliğine ilişkin tüm maliyetler iki grupta toplanabilir: a) hava kirliliği sosyal maliyeti, b) hava kirliliğini kontrol maliyeti.

a) Belirttiğimiz olumsuz sonuçlar, ulusal açıdan, «hava kirliliği sosyal maliyeti»ni oluştururlar. Bu maliyetleri nesnel olarak ölçmek olanaksızdır. Örneğin, hava kirliliği nedeniyle astıma ya da kansere

(1) Türkiye İstatistik Yıllığı 1975. DİE Y. No. 750 (Ankara: DİE Matbaası, 1976), S. 218 ve S. 346'daki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

(2) ibid., S. 218-224'deki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

(3) Ulaştırma İstatistikleri Özet Tablolar 1973-1976 DİE Y. No. 820 (Ankara: DİE Matbaası, 1977 Kasım), S. 11-15'deki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

yakalanarak ölen genç bir mühendis ile emekli bir mühendise ne değer verilecektir? Kirlilik nedeniyle hastalanan bir bebeğin ya da annesinin topluma maliyeti nedir? Kirlilik yüzünden eksilen çalışma ve kazanç gücü nasıl ölçülecektir? Bunları ölçmek güçtür. Bu nedenle, hava kirliliği sosyal maliyetleri tahmin edilmekte ve tahminlerin çoğu öznel ölçütlere dayandırılmaktadır.

b) «Hava kirliliğini kontrol maliyetleri ise dört grupta toplanabilir :

✱ Hava kirliliğini ve zararlarını ortaya çıkmadan önlemek için, kamu kesimi ve özel kesim tarafından katlanılan maliyetler;

✱ Hava kirliliğini önlemek için değil; fakat, neden olacağı zararları önlemek için kamu kesimi tarafından katlanılan maliyetler;

✱ Hava kirliliğini önlemek için değil; fakat, neden olacağı zararları önlemek için, özel kuruluşlar ve kişiler tarafından katlanılan maliyetler (Temiz bölgelere göre kirli bölgelerde, özel kişiler ve kuruluşlar tarafından katlanılan giysilerin temizlenmesi, evlerin boyanması ve çirkin bir görünüşün kapatılması için çit çekilmesi gibi ek maliyetler örnekler arasında sayılabilirler);

✱ Hava kirliliğinden kaçınmak için katlanılan maliyetler (Bir fabrikanın bir yerden başka bir yere taşınması halinde, ham maddeler için daha fazla taşıma ücreti ödenmesi ve daha temiz bir havadan yararlanmak için daha uzak yerlere gidilmesi gibi ek maliyetler örnekler arasında gösterilebilirler).

Hava kirliliğini kontrol maliyetlerinden bir kısmı kolayca ölçülebilirlerse de, bir kısmının ölçülmesi güçtür. Bu nedenle, bunlar da tahmin edilmektedirler.

Gerekli önlemler alınmadığı sürece, hava kirliliği «sosyal maliyetleri» ve «kontrol maliyetleri» önemli boyutlara ulaşmaktadır. Nitekim, aşağıdaki örnekler, maliyetlerin boyutları konusunda okuyuculara bir fikir verecektir.

Amerika'da yapılmış bir araştırmaya göre, hava kirliliğinin «% 50» azaltılması halinde; akciğer kanserinde 33 milyon Dolar, öbür kanserlerde 390 milyon Dolar, kalp hastalıklarında 468 milyon

Dolar ve nefes yolları hastalıklarında 1.222 milyon Dolar; özetle, 2 080 milyon Dolar **yıllık tasarruf** sağlanabileceği hesaplanmıştır (4).

Dış ülkelerde, çevreyi ve havayı kirleten işletmeler ve kuruluşlar, bunları temizlemek için milyarlarca ulaşan harcamalara katlanmaktadır. Örneğin, Almanyada 1955-1968 döneminde Kuzey Rhine bölgesinde 230 milyon Sterlin; 1970'de Alman kimya sanayii 70 milyon Sterlin; Bayer, Hoecht ve Basf 63 milyon Sterlin; 1973'de Bayer 27 milyon Sterlin harcamışlardır. İngiltere'de British Steel Corporation 29 milyon Sterlin; İtalya'da Fiat 5 milyon Sterlin harcamışlardır. Amerika'da 1970'de petrol sanayii 360 milyon Dolar (satışların % 5'i), inorganik kimya sanayii 414 milyon Dolar ve çelik sanayii 320 milyon Dolar harcamışlardır (5).

Konuyla ilgilenen bir araştırmacılar grubu, hava kirliliğinin kontrolü için katlanılması gerekli maliyetlerin satışlara oranını; demir ve çelik fabrikalarında «% 1,94»; demir-döküm fabrikalarında «% 2,84»; demir dışındaki metal fabrikalarında «% 3,92»; hububat değirmenlerinde «% 0,21» ve çimento fabrikalarında «% 0,95» olarak saptanmıştır (6).

Öte yandan, Fransa'da, kimya ve metalurji sanayiinde, kirliliği önleyici aygıtların bir fabrikanın maliyetini «% 3 - % 7» oranında artırılabilir; İtalya'da ek yatırım maliyetinin «% 8 - % 12» oranında olabileceği tahmin edilmiştir. Kirliliği kontrol aygıtların bir rafinerinin yatırım maliyetini «% 10» oranında artıracığı hesaplanmıştır (7).

İtalya'da Fiat firması, otomobillere konulan temizleme aygıtlarının üretim maliyetlerini «% 6» artırdığını hesaplamıştır; Almanya'da kirliliği önleyici aygıtların otomobil üretim maliyetini «% 5» artıracığı tahmin edilmiştir (8).

(4) Donald N. Thompson. **The Economics of Environmental Protection** (Cambridge, Mass. Wintrop Publishers Inc., 1973), S. 52.

(5) Peter Gaskell. «Temizlik Masrafsız Olmaz». **Tabiat ve İnsan Dergisi** (Haziran 1974), Yıl 8, Sayı 2, S. 11.

(6) Floyd A. Beams and Paul E. Fertig «Pollution Control Through Social Cost Conversion», **Journal of Accountancy**, (November 1971) Vol. 672, No. 1, S. 38.

(7) Gaskell, S. 11.

(8) ibid., S. 11-12.

Aşağıdaki tahminlerimiz (9), ülkemizde, hava kirliliği nedeniyle katlanılan maliyetler konusunda bir fikir verebilir :

Küçük çaptaki gözlemlerimize dayanarak yaptığımız hesaplara göre; İstanbul'da hava kirliliği yüzünden katlanılan çamaşır yıkama, kişisel temizlik, cam, balkon ve merdiven temizliği için katlanılan su, sabun, deterjan ve havagazının; fazla yıkanma nedeniyle yıpranan giysilerin; çamurdan aşınan ayakkabıların; artan ilaç tüketiminin yarattığı ek maliyetlerin **en az** kişi başına ayda 70 TL, yılda 840 TL, olabileceği tahmin edilmiştir. **Kişi başına yıllık 840 TL** olarak tahmin ettiğimiz bu ek maliyete İstanbul şehir nüfusunun yalnız «% 10» unun katlandığı varsayılırsa; hava kirliliğini kontrol maliyetlerinden yalnız bir bölümünün İstanbul'da yıllık olarak yarattığı yük 222 milyon TL'sına; nüfusun «% 20»sinin bu ek maliyete katlandığı varsayılırsa, yıllık ek yük 445 milyon TL'sına ulaşır. Bu hesaplar üç büyük kentimiz için yapılırsa; bu kentlerdeki nüfusun «% 10» unun bu ek maliyete katlandığı varsayımına göre, yıllık ek yük 466 milyon TL'sına; nüfusun «% 20» sinin bu ek maliyete katlandığı varsayımına göre yıllık ek yük 932 milyon TL'sına ulaşır. Yalnız bu rakamlar bile, maliyet açısından konunun önemini vurgular niteliktedir.

Öte yandan, hava kirliliğinin kontrolü için katlanılacak maliyetlerin en az satışların «% 0,5» i oranında olabileceği kabul edilirse; İstanbul Sanayi Odası'nın saptadığı Türkiye'nin 100 büyük firmasının **yıllık olarak katlanmaları gereken** kirliliği temizleme ve kontrol harcamaları işkollarına göre şu rakamlara ulaşır: gıda ve içki'de 12 firma 35 milyon TL; dokuma ve giyim'de 21 firma 68 milyon TL; kimya, petrol, plastik ve lastik'te 21 firma 173 milyon TL; demir ve çelik'te 6 firma 55 milyon TL; demir-çelik dışı metallerde 4 firma 12 milyon TL; elektrik makine alet, metal eşya ve benzerlerinde 17 firma 59 milyon TL; otomotiv'de 8 firma 57 milyon TL. Dağılımı şehirlere göre saptarsak, bazı kentler için şu sonuçlar ortaya çıkar: İstanbul'da 41

(9) Bu kaba tahmin, İstanbul'da Şişli'de 10 ev kadını ile İstiklâl Caddesinde ve Osmanbey'de 4 mağaza sahibi ile yapılan görüşmelere dayanılarak yapılmıştır. 1975 Sayımına göre İstanbul Şehir nüfusu 2.648.000, Ankara şehir nüfusu 1.997.980 ve İzmir şehir nüfusu 905.059'dur. **Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş** 26.10.1975 DİE Y. No. 813 (Ankara: DİE Matbaası, 1977), S. XV, XXXIV, XXV.

(10) Hesaplamaların dayandırıldığı satış rakamları şu kaynaktan alınmıştır. **İstanbul Sanayi Odası Dergisi** (15 Ağustos 1977), Yıl 12, Sayı 138, S. 5-6 ve S. 9-11.

firma 155 milyon TL, Bursa'da 5 firma 29 milyon TL, Adana'da 6 firma 26 milyon TL ve 19 Kamu İktisadî Teşebbüsü 211 milyon TL (10).

BEDELİ KİM ÖDEMELİDİR :

Hava kirliliğinden kuşkusuz, toplumu oluşturan her kuruluş ve her birey ayrı ayrı sorumludur. Hava kirliliği «sosyal maliyetleri» ile «kontrol maliyetleri»nin ödettirilmesi konusunda çeşitli yöntemler önerilmektedir. Bu yöntemlerin ana başlıkları şöyledir : a) ekonomik birimin genişletilmesi, b) yasalarla düzenleme, c) zararın yasal olarak ödettirilmesi, d) doğrudan doğruya vergileme, e) destekleme, yatırım indiriminden yararlanılma ve çok hızlandırılmış amortismanla izin verme, f) refah payı ödenmesi (11).

TÜRKİYE'DE NE YAPILABİLİR?

Çevre kirliliği özellikle hava kirliliği Türkiye'de önemli toplumsal sorunlardan biri haline gelmektedir. Ne varki, sorunlar ortaya çıktıktan sonra çözüm arandığında, toplumun katlanacağı maliyetler çok yüksek düzeylere ulaşmaktadır. Bunun içindir ki, sorunların ortaya çıkmasını beklemeden, kirliliği azaltıcı önlemlerin alınması gereklidir. Ortaya çıkacak yük de işletmeler, Devlet ve toplum arasında paylaşılmalıdır. Bu görüşlerin ışığında, bu konudaki önerilerimizi şöyle sıralayabiliriz :

1) Öncelikle, Kamu İktisadî Teşebbüsleri, kirliliği önleyen önlemleri gerçekleştirmelidirler. Örneğin, Denizcilik Bankası vapurlarına, Devlet Demiryolları trenlerine; çimento ve azot fabrikalarına ve benzeri tüm kuruluşlara filtreler ve gerekli başka aygıtlar hemen konulmalıdır.

2) İşletmelerin çevre kirliliğini önlemek amacıyla kuracakları donanımın beş yılda amortismanla tabi tutulmasına ve amortisman giderlerinin üretim maliyetlerine katılmasına izin verilmelidir.

(11) Bu önlemlere ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Thompson, E. 158-189; Garrett De Bell (ed.) **The Environmental Handbook** (3rd ed. New York: Ballantine Books Inc. 1970). S. 103-106.

3) Türkiye'de, çeşitli işkollarının ve çeşitli tüketim yollarının çevreye ve havaya etkilerinin maliyetleri tahmin edilmelidir. Bu tahminlerin yapılmasında, üniversitelerin ilgili bölümleri ve bu konuda çalışmalar yapan kurum ve dernekler ile işbirliği yapmak suretiyle, TBTAÖ öncülük yapabilir. Saptanacak bu ölçülere göre; örneğin, «üretilen birim başına», «satış hasılatı tutarına» ya da «tüketilen birim başına» göre kirliliğin ödettirilmesi yolunda gerekli yasal düzenlemeler getirilmelidir. Kirliliğin ödettirilmesi durumunda, ödedikleri tutarlar öz sermayelerinin belirli bir oranını aşan (örneğin «% 1») işletmelere bu maliyetlerin belirli bir oranını vergi beyannamelerinde matrahtan düşmelerine izin verilmeli; harcamaları düşük düzeydeki işletmelere bu hak tanınmamalıdır. Böylece, bu maliyetlerin üretim maliyetlerine yansıtılması önlenmiş; fakat, vergi matrahından düşüleceği için işletmelerin yükü paylaşılmış olur.

4) Belirli ölçülerde çevre ve hava kirliliğini önleyici önlemleri almayan işletmelerin halka açılmalarına, hisse senedi ve tahvil ihraç etmelerine izin verilmemelidir. Bu işletmeler teşvik önlemlerinden yararlanandırılmamalıdır. Bu önlemleri alan ve istenilen koşulları yerine getiren işletmelerin ihraç edecekleri hisse senetleri ve tahviller belirli bir süre vergiden muaf tutulabilir.

5) İşletmelerin çevre kirliliğini önlemek ve kontrol etmek amacıyla gerçekleştirdikleri çabaların ve yaptıkları harcamaların kamuya açıklanması zorunlu kılınmalıdır.

6) Büyük kentlerde özel otomobillerin **tek-çift numaralarının** belirli günlerde sırayla trafiğe çıkmalarına izin verilmelidir. Böylece büyük kentlerdeki otomobillerin yarattığı hava kirliliği belli bir ölçüde azaltılmış olur. **Üstelik, bu önlem hiçbir maliyet gerektirmeyeceği gibi, yakıt tasarrufu da sağlayabilir.**

7) Belirli bir süre içinde otomobillere temizleyici aygıtların takılması zorunlu hale getirilmelidir. Bu süre içinde otomobillerden KM başına «kirliliği temizleme payı» alınmalıdır. Süre dolduktan sonra bu pay 10 katına çıkarılmalıdır. Ülkemizdeki otomobillerin eski modeller olduğu ve ölçü aletlerinin düzenli olarak kontrol edilerek tutularak, ayrı bir fonda toplanmak üzere, «kirliliği temizleme payı» benzin fiyatlarına eklenebilir. Bu arada, bu tür aygıtların ülkemizde üretimi yönünden gerekli önlemler de alınmalıdır.

8) Eski konutlarda bacalara filtre vb. aygıtların takılması için belirlenmiş süre tanınmalıdır. Bu süre içinde, konutlardan «kirliliği temizleme payı» alınmalıdır. Belirli süre sonunda gerekli önlemleri almayan konutların temizleme payı 5-10 katına çıkarılmalıdır. Yeni binalarda pencere ve cam alanlarının bina yüzeyinin belirli bir oranını geçmemesi yönünde önlemler alınmalıdır. Binalarda ısı izolasyonu için gerekli malzemelerin kullanılmasında kamu kesimi öncülük yapılmalıdır.

9) Fonları ve çalışmaları düzenlemek ve denetlemek üzere sorumlu ayrı bir birim oluşturulmalıdır. Denetleme konusunda, kamu yararına çalışan kuruluşlardan da yararlanılmalıdır.

KARINCA—PROFİL

DEMİR SAÇ SANAYİ ve TİCARET

RAHİMİ GÖKTÜRK

DEMİR — SAÇ — PROFİL — ÇELİK — İNŞAAT MALZEMESİ

ve DAHİLİ TİCARET

İTHALAT — İHRACAT — TAAHHÜT — KOMİSYON — MÜMESSİLLİK

ve İMALÂT

Tel. : 49 34 05 — 44 32 03

Karaköy, Yemeniciler Caddesi No. 54/C

İSTANBUL

Ülke Ekonomileri

Hazırlayan : Aylâ SANATKÂR, M. Sc

ARJANTİN

Yüz ölçümü (km ²)	2.776.656
Nüfus (1976)	25.384.000
Nüfus Artışı Hızı (%)	1,5
Nüfus Yoğunluğu (Kişi/km ²)	8,4
Kur Oranı (1977) 1 AP =	417,83 ABD Doları

Politik Durum

1966 yılında yönetimi ele geçiren askeri idare 7 yıl süreyle ülkeyi yönetmiştir. 1973 yılı Mart ayında yapılan genel seçimi «Frente Justicialista de Liberacion» kazanmıştır. Aynı yılın 23 Eylül'ünde başkanlık seçimi yapılmış, general Juan Peron Sosa (Eski başkan, 1946-1955) oyların % 62'sini alarak yeniden seçilmiştir. 1974 yılı Temmuz ayında, general Peron'un ölümünü takiben, karısı, bayan Maria Estela Martinez de Peron başkan olmuştur. 24 Mart 1976'da bayan Peron askeri Cunta tarafından devrilmiş, ülke yönetiminde o güne dek etkinliğini sürdüren parti ve sendikalar tamamiyle dağıtılmıştır.

Yürütme yetkisini askeri Cunta elinde tutmaktadır. Ayrıca Cuntanın hukuki sorunlarını danıştığı bir danışma konseyi mevcuttur.

Ekonomik Durum

Arjantin, Latin Amerika ülkeleri içinde en gelişmiş ve doğal kaynaklar açısından en zengini olmakla beraber az gelişmiş ülkeler arasında yer almaktadır. Kalkınma planları, ani politik değişimler sonucunda uygulanmamakta ve dolayısıyla ülke sorunlarına gerçekçi çözüm getirilememektedir.

Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH), 1970-74 döneminde yıllık ortalama % 5 artmış, en yüksek artış hızı ise % 8,5 ile 1974 yılında gerçekleşmiştir. 1975 yılındaki olumsuz gelişmeler yıllık ortalama büyüme hızının 1970-75 döneminde % 3,8'e düşmesine neden olmuş, enflasyon ciddiyetini korumuş, fiyatlar yıllık ortalama % 64 artmıştır. Arjantin parasının devamlı değer kaybetmesi, anılan dönem içinde, ithal fiyatlarının yıllık ortalama % 78 artmasına neden olmuştur. Bu, ihracat fiyatlarının daha yavaş bir hızla artmasını da açıklamaktadır (Yıllık ortalama % 59).

Aynı dönem içinde kamu harcamaları, yatırımları ve ihracat reel olarak düşmüş, buna bağlı olarak bunların GSMH içindeki payları azalmıştır. Üretimi teşvik eden tek güç özel tüketim harcamaları olmuştur. Arjantin ekonomisinin durgunluğunu belirleyen bir başka gösterge de reel terimlerle ithalattaki artışın düşük olmasıdır.

Sektörel büyümeler incelendiğinde, yüksek fiyat artışlarının izlendiği tarım sektörünün en düşük büyümeyi gerçekleştirdiği, sanayi sektöründeki gelişmelerin ise nisbeten olumlu olduğu ve üretimin arttığı görülmektedir.

1976 yılında ithalat düşme eğilimi gösterirken ihracat artmış, bu nedenle ödemeler dengesi sorunu azalmış fakat enflasyon ciddiyetini korumakta devam etmiştir (Tablo 1).

(TABLO : 1)
MAKRO BÜYÜKLÜKLER

	Yıllık Ortalama Büyüme Hızları					Reel Büyüme Hızları 1975/76
	Paylar		1970—75 (%)			
	Cari Fiyatlarla	Carl	1970			
	1970	1975	Fiyatla- larla	Fiyatla- rıyla		
1. Özel tüketim	70,0	70,8	70,5	4,9	62	— 7,1
2. Kamu Tüketimi	9,6	10,2	72,3	4,9	62	2,2
3.Sermaye Birikimi	19,9	21,6	72,8	2,5	70	— 7,0
4. Yurt içi Talep (1+2+3)	99,5	102,6	71,1	4,3	64	—
5. İhracat	8,5	7,4	65,4	—4,7	59	34,0
6. İthalât (—)	8,0	10,0	78,0	1,6	78	—22,5
7. Denge (5+6)	0,5	2,6	—	—	—	—
8. GSMH (f.f.) (4+7)	100,0	100,0	70,1	3,8	64	— 2,9
9. Tarım	13,2	12,2	67,1	0,7	66	4,4
10. Sanayi	36,9	38,9	71,5	6,0	62	— 5,6
11. Hizmetler	49,9	48,9	69,0	2,4	65	— 7,7
12. GSMH (p. f)	100,0	100,0	69,7	3,6	64	— 4,9

Kaynak : IMF UN Monthly Bulletin of Statistics

Tarım, Arjantin ekonomisinin temel sektörüdür. Ülke topraklarının % 73'ü üzerinde tarım yapılmaya elverişlidir. İşlenmiş tarla arazisi toplam topraklarının % 9,4'ünü, çayır ve meralar % 52,2'sini, orman, % 22,6'sını ve ürün getirmeyen topraklar % 15,8'ini oluşturmaktadır.

1975 yılında, tarım kesiminde çalışan faal nüfus toplam faal nüfusun % 14'ünü oluşturmuş, GSMH'nin % 12'si bu kesimde yaratılmıştır.

Dünya pazarlarında 1930lardan beri izlenen değişimler nedeniyle Arjantin, tarım ve hayvancılık kapasitesinin tümünü gerek iç tüketim gerekse ihracat için tahıl üretimine ve kesimlik hayvancılığa yöneltmiştir. Pampa'lar ülkenin çiftçilik yapılan ve büyük baş hayvan beslenen en önemli bölgesidir. Toplam Latin Amerika tahıl üretiminin % 80'i bu bölgede yapılmaktadır. Makinalaşma gelişmiş olup toplam traktör sayısının 200.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ar-

Arjantin, ABD ve Kanada'dan sonra dünyanın üçüncü büyük tahıl ihracatçı ülkesidir. 1976 yılında 11 milyon ton tahıl elde edilmiştir. Arjantin aynı zamanda Latin Amerika'nın üçüncü büyük mısır üreticisidir. Gerek büyük gerekse küçük baş hayvanların kalitesi yüksek olup, toplam dünya sığır sayısının % 5'ine keçi sayısının % 40'ına bu ülke sahiptir. Arjantin'in tahıl üretimi ve hayvancılığı 1975 yılında % 2,5 azalmıştır. Kötü hava şartları yanında, tarımsal politikanın ülke gereksinimlerine cevap verecek şekilde değiştirilmemesi buna neden olarak gösterilmektedir.

Arjantin konomisinin sanayi sektörü verimlilik standartlarına göre çalışmaktadır. Üretim oldukça düşüktür (Tablo 2).

(TABLO : 2)

SINAI ÜRETİM
1970 = 100

	Yıllık Ortalama Leğişim		
	1971	1976	1971—76
Genel	109	122	2,3
Madencilik	104	101	—0,6
İmalat	110	122	2,1
Elektrik, gaz ve su	109	151	6,7
İnşaat	97	84	—2,8

Kaynak : ECLA Report

Maden üretimi 1975'de % 4,6, 1976'da % 4,2 azalmıştır. Arjantin enerji tüketiminin % 85'ini kendi karşılamakta fakat kısa sürede etkin önlemler alınmadığı takdirde durumun gelecekte kötüleşeceği belirtilmektedir.

İstihdam

1972 yılında en yüksek seviyeye çıkan işsizlik (% 6,6) kontrol altında alınmış ve 1976'da bu oran toplam faal işgücünün % 4,4'üne düşmüştür (Tablo : 3).

(TABLO : 3)

İŞSİZLİK ORANLARI
(Faal işgücünün % si olarak)

1970	4,8
1971	6,0
1972	6,6
1973	5,4
1974	3,5
1975	4,8
1976	4,4

Kaynak : Ministry of Economics, Arjentina.

Dış Ticaret

Dış ticaretin son yıllardaki yapısına bakış, tarım ve hayvancılık kesiminin ülke ihracatındaki önemini ortaya koymaktadır. Bu kesimin toplam ülke ihracatındaki payı 1976 yılında % 46 olarak gerçekleşmiştir. Tarım ve hayvansal ürünler ihracatı 1970-74 yılları arasında yıllık ortalama % 22,2 artmış fakat 1975 yılında % 24,8 düşmüştür. O yıl, tüm dünyada izlenen hayvansal ürün artışı, Arjantin'in ihracatının azalmasına neden olmuş buna bağlı olarak da hayvansal ürün ihrac fiyatları düşmüştür. Bu nedenle ihracat gelirleri % 39 azalmış toplam ihracat gelirlerinin ancak % 9'unu oluşturabilmiştir. Bu oran 1974'de % 11 olarak gerçekleşmiştir (Tablo : 4).

(TABLO : 4)
DIŞ TİCARET
(Milyon Dolar)

	1975	1976*	Değişim (%)	
			1974/75	1975/76
Ihracat	2.961	3.146	—24,7	31,5
Hayvansal Ürünler	268	427	—39,1	86,5
Tahıl	1.067	1.006	—20,5	8,1

İthalat	3.946	2.457	8,6	—22,7
Petrol ve Petrol Ürünleri	527	413	— 1,7	17,5
Kimyasal Maddeler	457	309	0,9	—23,1
Denge	985	—689		
İhracatın İthalatı				
Karşılama Oranı	75,0	128,0		
* Ocak — Ekim				

Kaynak : ECLA Report

1976 yılında AET. kesimlik hayvan üzerindeki ithalat kısıtlama-sını kaldırıncı Arjantin'in ihracatı 1976 Ocak—Ekim döneminde 427 milyon dolara yükselmiştir. Oysa, 1975 yılının tümü için bu miktar 268 milyon dolar idi. 1973 yılında toplam ihracatın % 20'sini oluşturan tarımsal olmayan ürün ihracatı 1976'da (Ocak-Ekim) toplam ihracatın % 23'ünü oluşturmuştur.

1970-74 döneminde Arjantin'in ithalatı yıllık ortalama % 21 artmış ve 1975 yılında 3,946 milyon dolar gibi rekor bir düzeye ulaşmıştır. Bunda ithal edilen malların fiyat ve miktarlarındaki artış önemli rol oynamıştır. 1976 yılında (Ocak-Ekim) hükûmetin ithalatı kısıtlayan politikası nedeniyle ithalat % 22,7 azalmıştır. İthalatı azalan malların dağılımı incelendiğinde en fazla düşüş ülkenin sınai gelişmesinde temel olan hammadde ve yarı mamul mallarda görülmektedir. Türketim malları üreten ithal ikame sanayilerdeki büyüme dikate değerdir.

1970 yılında toplam ithalatın % 21'ini oluşturan sermaye mallarının payı 1976'da % 16'ya düşmüştür.

Arjantin toplam ihracatının % 40'ını AET ülkeleri ile yapmaktadır. Latin Amerika Serbest Ticaret Birliğinin toplam ihracat içindeki payı % 20 ile % 25 arasında değişmektedir. Toplam ithalat içinde en büyük payı AET ülkeleri oluşturmakta, onu % 20 ile ABD takip etmektedir. Son yıllarda Arjantin'in dış ticaret ilişkilerinde AET ile ABD'nin payı azalırken Latin Amerika Serbest Ticaret Birliğinin payı artmaktadır.

Özetle, Arjantin'in dış ticaret ilişkileri tüm az gelişmiş ülkelerde izlenen şekilde dinamik olmaktan giderek uzaklaşmakta ve çeşitlenme göstermemektedir.

Kitap Eleştirisi

Dr. Esin AHMET

AURELIO PECCEI, PERGAMON PRESS, OXFORD, 1977

Roma Kulübü'nün kurucularından ve Yönetim Kurulu üyesi olan Aurelio Peccei, *The Human Quality* adlı yapıtını son yüzyıl içinde dünyadaki toplumsal, politik ve teknolojik değişmelerin insanlık üzerindeki etkilerinin bir gözlemi şeklinde düzenlenmiştir. Kitabın hakim teması Roma Kulübü'nün felsefesini sürekli olarak yansıtmakta ve varolan gelişmelerin gelecekte insanlığın niteliksel özellikleri üzerinde yapacağı etkileri incelemektedir.

Dr. Peccei, 20. yüzyılın başından itibaren insanlık tarihinin yönü ve gelişme hızının tümünden değiştiğini söylemektedir. Son 30-40 yıl içinde, insanlığın binlerce yıl süren yavaş gelişme süreci sona ermiş ve yeni, dinamik bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemin başında insanların dünyası birbirini etkileyen fakat göreceli olarak değişmez üç öge'den oluşmaktaydı: Doğa, İnsan ve Toplum. Şu anda ise insanlık sisteminin içine potansiyel olarak denetlenemeyen dördüncü bir öge olarak bilime-dayalı Teknoloji katılmıştır.

Dr. Peccei'ye göre insan var olduğu sürece kendi Teknolojisini üretmiş, ve bu teknolojinin kendisine sağladığı maddî gelişme ile

sosyo- kültürel yaşamı arasında bir denge kurmayı başarmıştır. Şimdi ise bilime dayalı Teknoloji, diğer bütün öğelerin üzerinde ve onları kontrol eden bağımsız bir öge haline gelmiş; daha önce sağlamış olan dengeyi temelinden sarsmıştır. Bir kaç yıl içinde insan, gelişmeleri değil kontrol etmek, değerlemekten yoksun bir hale gelmiştir.

Bu dört elemanın yaşamı etkilemesini incelerken Dr. Peccei, «Doğa-İnsan-Teknoloji»den oluşan sisteme Total Sistem; «İnsan-Toplum-Teknoloji»den oluşan sisteme İnsansal Sistem; dış dünyayı ise Doğal Sistem veya Ekosistem şeklinde sınıflandırmaktadır.

Dr. Peccei insanlığın bu yeni dönemini bir insanlık imparatorluğu olarak nitelendirilmektedir. Yalnız, insanların ellerindeki teknolojik kuvveti akılcı olarak ve tüm insanlığın daha iyi yaşaması için kullanma ve kontrol etme sorumluluğunun bilincine erişmiş olmamasının gelecekte çok ciddi sorunlar yaratacağını belirtmektedir. Sonuç olarak insanın geleceğinin dayandığı en önemli faktörün «insanlığın niteliği» olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sözlerden kastedilen de belirli elitlerin niteliğinden ziyade dünyada yaşayan milyarlarca kişinin ortalama niteliği olmaktadır.

İnsanların son 30-40 yılda ellerindeki kuvveti nasıl kullandığını değerlendirmek gerekirse durumun bir kargaşa içinde olduğu görülmür. İnsan sürekli olarak kısa dönemli maddi çıkarları için ahlâki ve manevi değerleri çiğnemiştir.

Dünya hem ekonomik, hem de politik açıdan bir kaos içindedir. Artan nüfusla ilgili olarak global durumu gözönünde tutmadan alınan bütün ulusal önlemler sorunun sadece niceliksel yönüyle ilgili olmuştur. Ekonominin sınırlarını düşünmeden sürekli büyümesi, petrol krizi ile biraz yavaşlamıştır; politik açıdan ise aşırı uçlardaki görüşler her an kontrolü ellerine geçirmek durumunda gözükmektedir. İnsan ekolojik çevresini korumak için yeterli tedbirleri almamaktadır. Dünyada her alanda görülen kargaşa ve tehlikelerin kökeni yine insanın aklındaki karışıklık, düzensizlikten ileri gelmektedir. Dünyada bir düzene erişmek ancak insanın kendisini, ve insan ile insanın dışında kalan (ve gittikçe insan tarafından gerçekleştirilen) realiteyle olan ilişkisini incelemek ve anlamakla gerçekleştirilebilir. Ancak insanın bilinçlendirilmesiyle, insanlığın geleceği herkesin istediği biçimde şekillendirilebilir.

Dr. Peccei bu görüşlerine paralel olarak yaptığı çalışmaları ve değişik faaliyetleri Adela Firması, diğer Çok Uluslu Şirketler ve Roma Kulübünün kapsamı içinde anlatmaktadır. Günümüzde işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve faydalı olabilmelerinin, hızla gelişen toplumun taleplerini yaratıcı bir tutumla karşılamalarına bağlı olduğunu savunmaktadır. Ve, yeni gelişen topluma hizmet için özel sektörün bütün dünyada sistemli bir şekilde organize olması; faaliyet alanı, kapsamı ve fonksiyonlarının yeniden tanımlanmasını gerekli görmektedir.

İnsanın büyüme ve gelişmesinin sınırları genel olarak kültürel bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. İnsan içinde güvenli olarak yaşayabileceği hem dünyanın maksimum nüfus taşıma kapasitesi hem de kişinin biopsişik kapasitesinin sınırlarını bilmemesi kültürel gelişmesinin en büyük hatalarından biri olmuştur.

İnsan toplumunun bu kültürel ve fonksiyonel kargaşası içinde global büyüme için hedefler saptamak gerçekçi bir tutum olmayacaktır.

İnsanlık kendi geleceğini kendisi şekillendirmek sorumluluğunu üstlenmek zorundadır. Bunu yapamadığı takdirde elindeki maddi olanakları yitirecek, sayısı önemli ölçüde azalacak, yaşam seviyesinin yüzyıllar önceki haline dönmesine sebep olacaktır. Bu sebeple insanın sürekli olarak devrimci karakterini geliştirmesi, yaratıcı ve ikna edici olması; şimdiye kadar el sürülemeyen düşünceleri yenilemesi, ters yüz etmesi, yeni değerler ve her alanda motive edici güçler geliştirmesi gereklidir.

Dr. Peccei'ye göre bu yeni insancıl düşüncenin üç önemli konusu; konuların global olarak bir sistem anlayışı içinde ele alınması, sosyal adlet sevgisi ve şiddetin kınanması olmalıdır. Herkes için minimum bir yaşam seviyesinin garanti edilmesi, karşılığında da «sosyal maxima»nın tesbiti, yani belirli seviyenin üstündeki tüketimin bir şekilde yasaklanması veya cezalandırılmasını savunmaktadır.

Dünyada yaşayan büyük bir çoğunluğun eğitimsiz, motive olmadan ve aktif olarak çalışmadan diğerlerinin üzerinde bir yük olmalarını önlemek amacıyla herkese temel eğitimin ve faydalı iş'in sağlanması gereklidir.

Uzun dönemde oldukları yerde sayan bu insanların, bir azınlık tarafından yapılan kurallara uymalarını beklememelidir.

İnsanın değişime uyması, yaşamını sürdürmesinin anahtarı olacaktır.

Dr. Peccei insanın bireysel olarak kendini geliştirmesinin yanında içinde bulunduğu ulusun kendine özgü kültürel varlığını geliştirmesi ve yine de bütün ulusların her alanda birbirine bağlı olduğunu da göz önünde tutması gerektiğini belirtmektedir.

Kitabın sonucunda insanlık için altı önemli görev sıralanmaktadır : 1) Dünyanın taşıyabileceği maksimum insan sayısının tesbiti ve buna göre plânlama yapılması; 2) İnsanın fiziksel ve psikolojik kapasitesinin tesbiti, bunların geliştirilmesi ve yeni yaşam koşullarına uyandırılması için çalışmalar yapılması; 3) Her ulusun kültür mirasını koruması; 4) Ulusal yönetim birimlerinin değişim hızına ayak uyduramadıkları gözönünde tutularak çok sayıda küçük karar-alma birimlerinin arasında koordinasyon kurularak büyük yönetsel yapılardan kaçınılması; 5) Kıt kaynaklar ve doğanın da korunması için insanlar için yerleşme plânları yapılması; 6) Her alanda verimli bir düzen kurulması.

Aurelio Peccei'nin **The Human Quality** kitabını, Alvin Toffler'in **Future Shock** adlı eserinin konusuna kültürel, sosyal, politik ve çevresel sorunlara uygulamalardan da örnekler vererek ve şimdiye kadar yapılan çalışmaları özetleyerek yaklaşan bir kitap olarak nitelendirebiliriz. Dr. Peccei'nin kişiliğini tanımak isteyen ve dünyamızın özellikle insanlığı ilgilendiren güncel konularının felsefi bir değerlendirmesini bulmak isteyenlere tavsiye edilebilecek ilginç bir kitap.

**“Bir de
Garanti Bankasında
hesap açın!”**

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

“Yeni bir hesap... yeni bir garanti”

İnşaatta güvenilir isim: Kutlutaş.

KUTLUTAŞ NELER YAPAR?..

- Makine ve teçhizat imalatı, mekanik montaj, elektrik enstrümantasyon, izolasyon, çelik konstrüksiyon ve inşaat işleri dahil komple anahtar teslimi sanai tesisler:

- Çimento Fabrikası
- Şeker Fabrikası
- Kağıt Fabrikası
- Tekstil Fabrikası
- Seramik Fabrikası

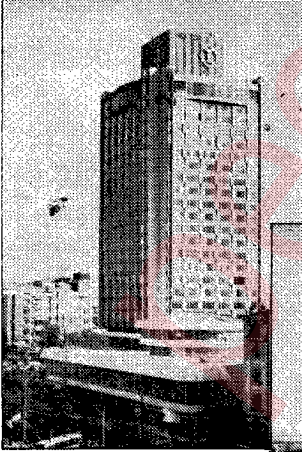
- Sun'i Gübre Fabrikası
- Halı Fabrikası
- Enerji Santrali
- Cevher İşleme Tesisleri
- Asit Fabrikaları
- Malt Fabrikası
- Petro ve Petro - Kimya Tesisleri
- Tank Çiftliği, Petrol Boru Hattı ve Tesisleri

● Özel İnşaat Tekniği Gerektiren Yapılar:

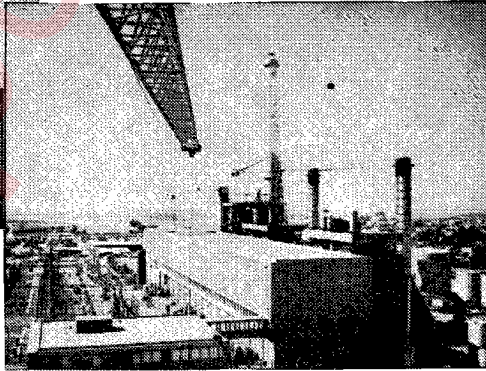
- Betonarme, hiperbolik - paraboloid Soğutma Kuleleri
- Betonarme Yüksek Bacalar
- Betonarme Silo ve Kuleler

- Konut ve Turistik Tesisler
- Otel, Okul ve Hastaneler

Inter-Continental, İstanbul

Daura Kuvvet Merkezi, Bağdat

KUTLUTAŞ

İNŞAAT VE TİCARİYET SANAYİ LİMİTED ŞTİ.

Atatürk Bulvarı, No. 193/2-3

Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 18 22 00 - 5 hat

Tlx.: 42201 ktlm tr

Tig.: KUTLUTAŞLIM ANKARA

DIŞ CEPHE KAPLAMA BOYALARINDA DA CBS GÜÇLÜDÜR

CBS Akrolit... İşte CBS'nin yapıların daha dayanıklı olmasını sağlamak, onları kışın karından, baharın yağmurundan, yazın sıcağından ve sonbaharın rüzgarından korunmak için üstün güçlerle donattığı ve görevlendirdiği boya... Eğer bir yapı CBS Akrolit'le donanmış ve güçlenmişse artık o yıllarca en güzel, en sağlam niteliğini gururla taşıyacaktır... Evini CBS Akrolit'le takviye eden herkes

yıllarca hep aynı sözü söyleyecektir evine her bakışta. "CBS Akrolit" diyecektir "tam aradığım boya"

her cins boyada CBS
güçlüdür

CBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy, Kardeşim Sok.
No. 44/3 İstanbul
Telefon : 43 19 53

CBS
Akrolit®
SAF AKRİLİK
dış cephe kaplama boyası

35

CBS BOYA - KİMYA SANAYİİ VE TİCARETİ A.Ş. - İSTANBUL

OTOMARSAN

servis ağı

OTOMARSAN'ın görevi Fabrikada bitmez...
OTOMARSAN, imâl ettiği MERCEDES-BENZ Otobüslerini,
etkin ve mükemmel bir servis ağıyla, satıştan sonra da,
büyük bir titizlik ve dikkatle izler.

Yurt sahına yayılan yetkili servis istasyonları...
Daima yanınızda bulabileceğiniz uzman servis elemanları...

Bol yedek parça imkânları,
OTOMARSAN'ın bu servis ağını örür.
OTOMARSAN MERCEDES-BENZ Otobüsleriyle
dilediğiniz yere güvenle gidebilirsiniz.

Mercedes-Benz

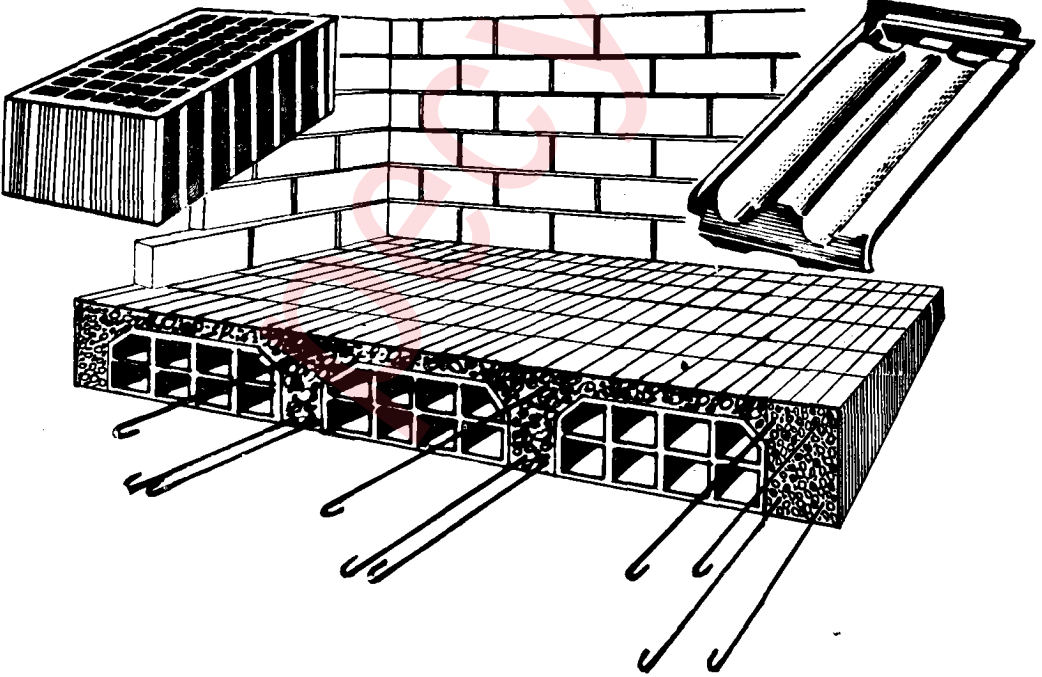
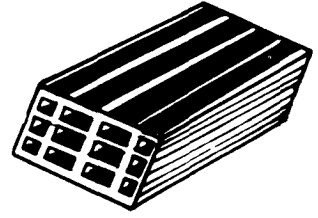
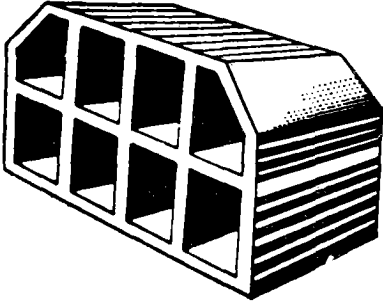

OTOMARSAN

"Yurt dışına taşan kuruluş"

TUĞLA-KİREMİT ve ASMOLEN FABRİKALARI

KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

Mühürdar Fuat Bey Sokak Talas İş Hanı kat 1
Kadıköy-İstanbul Tel.361342-364898

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

Meclisi Mebusan Cad. Arhan Salıpazarı-İstanbul

Tel 43 20 55

Harbiyedeki YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ'nde bulunan standımızın görülmesini rica ederiz.

POLYESTER **SİFAS** **NYLON 6**

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ELMAC

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi; BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Atatürk Cad. Ticaret Bankası
İç Hanı Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÜROSU: Manifaturacılar Çarşısı No. 3501 — 3802,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel . 22 35 73, 27 72 85

Borusan, çelik ağırları ile endüstrimize hayat verir...

... yaşamı sürdüren kan
damarları gibi...

Yurdun dört bucağında
Borusan'la başlar üretim...

... ve Borusan boruları,
profil boruları, yassı çelik
ürünleriyle en sağlıklı ve
yüksek standarda ulaşır...
Kimya, petrokimya, kâğıt,
meşrubat, ilaç, gıda, süt, ev
aletleri, bisiklet, ambalaj,
tekstil ve otomotiv

endüstrisinde..... inşaat
sektöründe makine üretiminde....
mobilya ve dekorasyonda BORUSAN,
çağdaş kalitenin, güvencenin,
estetğin vazgeçilmez unsurudur.

Sanayi borularını,
paslanmaz çelik boruyu,
metal kaplamalı çelik
bantları Türkiye'de ilk kez
gerçekleştiren Borusan,
teknolojik alandaki
öncülüğüyle ve giderek
devleşen satış grafiğiyle,
ulusal ekonomiye de
katkıda bulunan büyük
kuruluşur.

BORUSAN

enerji mi? haberleşme mi?
İHTİYACINIZ KABLO İSE

AKLINIZ ARKADA KALMAMALI..!

**YENİ TEKNOLOJİYİ BULUP SİZİN MAMÜLLERİNİZ İÇİN
UYGULARKEN DAİMA.**

AKLINIZIN ARKADA KALMAMASINI DÜŞÜNÜRÜZ

**TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ DE SİZE GÜVEN VERMEK İÇİN
BİZİMLE BERABERDİR. MAMÜLLERİMİZDEKİ TSE GARANTİSİ İLE**

- ENERJİ KABLOLARI (20 KV a kadar)
 - TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI
 - 1800 çiftte kadar çok perli askı telli veya ekranlı yeraltı tipi.
 - Jonksiyon kablo
 - Tamdolu kablo
 - Camper teli
 - Askı telli, askı telsiz dış tesisat kablo
 - TESİSAT KABLOLARI
 - PLASTİK İZOLASYONLU HER NEVİ ÖZEL KABLOLAR
 - Gemı tipi kablolar
 - Televizyon anten kabloları.
 - İstek üzerine her tip özel kablo
- VE
- EMAYE BOBİN TELLERİ 0.05 ile 1.00 mm arası yuvarlak ve dikdörtgen
- İLE

KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.
Telefon: 45 35 05 - 45 34 94

EN İYİ HİZMET İÇİN BİZİ ARAYINIZ.

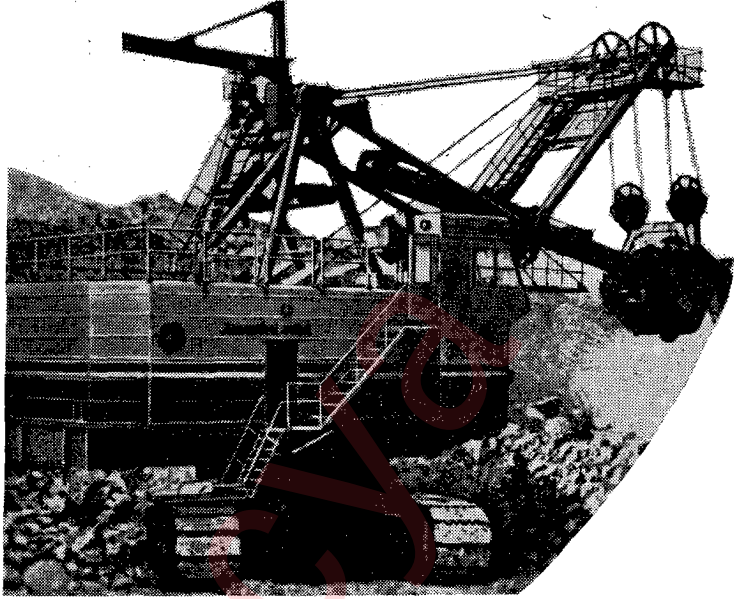
Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

EKG-4.6 B VE EKG-81 MODEL TEK KEPÇELİ, PALETLİ, YÜKSEK KAPASİTELİ TAŞ OCAĞI EKSKAİATÖRLERİ

1862

Her türlü maden cevheri ekskavasyon işlerinde, yükleme ve maden artıklarının ayıklanmasında, açık saha madenciliğinde ve taş ocaklarında, büyük inşaat projelerinde toprak kaldırma işlerinde kullanılmak üzere dizayn edilmiştir.

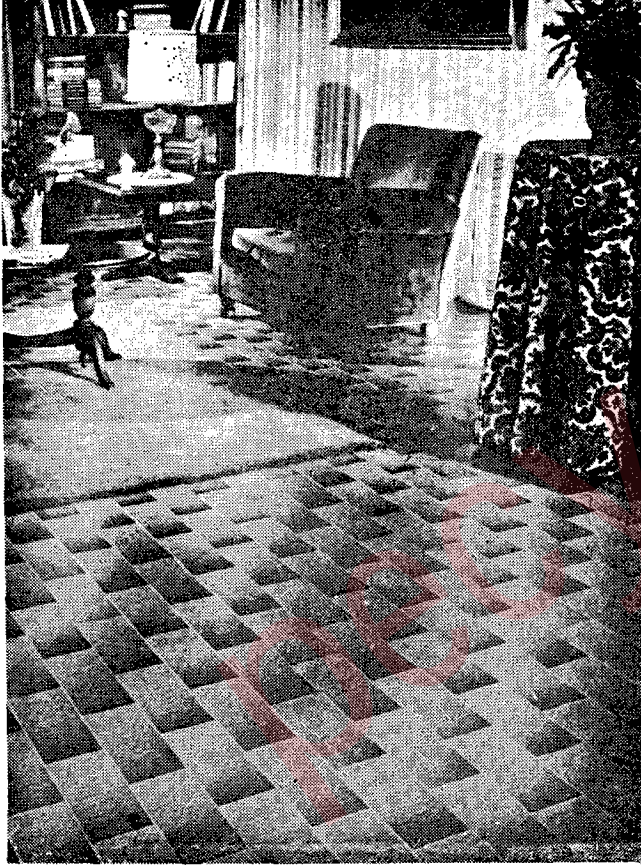
Özellikleri :	"EKG-4.6B Model"	"EKG-81 Model"
Kepçe kapasitesi	4.6 m ³	8.0 m ³
Ortalama yer basıncı	215 kg/cm ²	2.03 kg/cm ²
Ağırlığı	196 ton	337 ton

Türkiye'de müracaat adresi :
SSCB TÜRKİYE TİCARET MÜMESSİLLİĞİ
Atatürk Bulvarı No. 106 Kavaklıdere - ANKARA
Telefon : 25 46 90 - 25 20 90 Telgraf : VNESHTORG ANKARA

MACHINOEXPORT

☎ 1471542 ☎ SSSR MOSKVA 117330 ⚡ MOSKVA V-330 MACHINOEXPORT ⚡ 7207

seramik yüzeyler

Değerli ortamlarda yaşamak
ve yaşatmaksa tutkunuz...

Kalebodur özelliklerini kazanmalı
salonunuz, mutfığınız, banyonuz...

Kalebodur'ların renkleriyle,
desenleriyle değerlenmeli döşemeler,
duvarlar, dış cepheler...

Tüm yüzeyler ve
yaşam, yaşanmaya değmeli!...

Kalebodur
Seramik Sanayi A.Ş.

Tersane Cad. Hediye Sok., No. 6
Karaköy-İstanbul, Tel: 43 03 55-45 41 00

esem
saç kurutma makinası
" çağdaş yaşamın gereği "

Rowenta
"yeni ütünüz"

ESEM

Volta j Regülatörü

"teknğin televizyonunuza sağladığı güvence,,

MINİ KLİMA
"ısıtır, ıltır, serinletir"

Türkiye Genel Dağıtıcısı: **BEKO** TİCARET A.Ş.

İstiklal Caddesi 349. Beyoğlu, İstanbul. Tel.: 43 17 60 - Adana, Tel.: 12 852 - Ankara, Tel.: 23 50 72 - İzmir, Tel.: 16 20 00

ESEM A.Ş. Cankurtaran Holding'e bağlı bir kuruluştur.

Dünyanın her yerindeki muhâbirleri
Yurdun dört köşesindeki şubeleriyle
Dahili ve harici bütün bankacılık işlerinizde

35. Kuruluş Yılında TRANSTÜRK GRUBU

Transtürk Holding iştiraklerinin toplam öz varlığı:
(Sermaye+İhtiyatlar)

1 milyar 71 milyon lira

(1977 yılı kârları dahil edilmemiştir.)

Bu öz varlık içinde Transtürk Holding'in payı:

533 milyon lira (%49.70)

Transtürk Holding iştiraklerinin 1977 yılı toplam cirosu:

4 milyar 851 milyon lira

(Grupumuzun temsilcisi bulunduğu dış ülkelerdeki firmaların, resmî ve özel sektörle gerçekleştirdiği cirolar bu tutarlara dahil değildir.)

Transtürk Holding iştiraklerinin 1977 yılı toplam kârı:

411 milyon lira

1977 Faaliyetleri sonucu tahakkuk eden Kurumlar ve Gelir Vergisi:

235 milyon lira

1977/1978 Dönemi ihracat tutarı:

512 milyon lira

(Yukardaki tutarın 213 milyonunu direkt, 229 milyon liralık bölümü ise komisyonlu ihracatlardan oluşmaktadır. İhracat tutarı 1 Mart 1978 tarihinden evvelki döviz kurlarına göre hesaplanmıştır.)

Transtürk Grubunda çalışan eleman sayısı:

5 195 kişi

Transtürk Holding'in ortak sayısı (yaklaşık):

6 000 kişi

**TRANSTÜRK
HOLDİNG**

Mur.

T.C. ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

